 Dvojna številka z dvojno prilogo.

OMLADINA

GLASILO NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA

PO OBLETNICI □ SLAVKO WEIXL: SLOVENSKA UNIVERZA,
PREDVSEM PРАВNA FAKULTA IN NAŠE PREDPRIPRAVE
□ VI. REDNI OBČNI ZBOR „PROSVETE“ □ A. D.: HRVATSKA
NAPREDNA OMLADINA □ III. NARODNO-RADIKALNI SHOD
V LJUBLJANI □ I. SLOVENSKA UMETNIŠKA RAZSTAVA V
PAVILJONU R. JAKOPIČA □ □ VESTNIK ZA LJUDSKO IZ-
OBRAZBO □ UČITELJSKI VESTNIK □ VESTNIK ZA KNJI-
ŽEVNOST IN UMETNOST □ RAZNO □ DVOJNA PRILOGA

□ PONATIS DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRA □

IZHAJA VSAK MESEC □ STANE LETNE 4 KRONE; ZA DIJAKE 2 KRONI;
POSAMEZNA ŠTEVILKA 40 VIN. □ □ DOPISI NAJ SE BLAGOVOLE
POŠILJATI UREDNIŠTVU NAJKASNEJE DO 20. VSAKEGA MESECA V
LJUBLJANO NA BREG ST. 12 □ LE FRANKOVANA PISMA SE SPREJE-
MAJO □ UPRAVNIŠTVO JE V TISKARNI J. BLASNIKA NASLEDNIKOV
V LJUBLJANI, BREG ŠT. 12 □ □ REKLAMACIJE SO POŠTNINE PROSTE,
ČE IMAJO NA NASLOVNI STRANI PRISTAVEK „REKLAMACIJA“ IN ČE
SO ODPRTE □ □ ZARADI REDNEGA POŠILJANJA JE NATANKO NA-
ZNANITI NASLOV IN BIVALIŠČE TER VSAKO IZPREMEMBO BIVALIŠČA
□ □ OBLASTEM ODGOVOREN MIHAEL ROŽANEC □ IZDAJA EKSE-
KUTIVA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA □ TISK J. BLASNIKA
□ □ NASLEDNIKOV □ □

ŠT. 6., 7. LJUBLJANA, SEPT., OKT. LETO VI.

1909

Knjigarna L. Schwentner

v Ljubljani :: Prešernova ulica 3

priporoča nastopne novosti leta 1909:

Aškerc A.: **Akropolis in piramide.** Poetični sprehodi po Orientu. Broširano K 3—, elegantno vezano K 4:50, po pošti 20 vin. več. V tej najnovejši svoji zbirki nam je podal pesnik-popotnik Aškerc v poetični obliki svoje vtise s potovanja po Egiptu in Grškem. On je pač prvi med našimi pesniki užival oni bajni čar, ki obdaja one čudovite zemlje.

Cankar Ivan: **Za križem.** Broš. K 3—, eleg. vezano K 4:50, po pošti 20 vin. več. Na naslovni strani je izvorna risba H. Smrekarja. Ta zbirka obsega 13 novel in črtic z epilgom; iz vseh se prav odločno glasi socialna struja.

Levstik Vladimir: **Obsojenci.** Broš. K 2:50, eleg. vez. K 3:50, po pošti 20 vin. več. Z risbo H. Smrekarja na naslovni strani. Vsebina: Nenormalni piščanec. Razmišljeni Vid. Mlada breča. Slepec Maloprou. Levstik se odlikuje po svoji pripovedni tehniki med svojimi vrstniki-pisatelji in se čitajo zato njegovi spisi z napeto pazljivostjo od začetka do konca.

Murnik Rado: **Jari junaki.** Humoreske. Broš. K 2:50, eleg. vezano K 3:50, po pošti 20 vin. več. Pisatelj se je priljubil že po svojih „Navihancih“ in „Znancih“ med slovenskim čitajočim občinstvom in nedvomno si pridobi tudi s to knjigo mnogo hvaležnih prijateljev njegovega posebnega humora.

Milčinski Fran: **Igračke.** Črtice in podlistki. Broširano K 2—, elegantno vezano K 3—.

Trdina Janez: **Zbrani spisi, VI. knjiga** (Bajk in povesti 5. zvezek). Ta zvezek obsega šest še neobjavljenih povesti. Broširano K 2:50, vezano K 3:70.

Nedavno je izšlo v istem založništvu:

Kette Dragotin: **Poezije.** Ljudska izdaja. Z življenjepisnimi in književno-kritičnimi črticami ter faksimilom pesnikovega rokopisa. Uredil A. Aškerc. Broširano K 1:80, eleg. vezano K 2:50, po pošti 20 vin. več.

Cankar Ivan: **Zgodbe iz doline šentflorijanske.** Vsebina: Pesem. Razbojnik Peter. Polikarp. Kancelist Jareb. Pesem. Cena broširano K 2—, elegantno vezano K 3—, po pošti 20 vin. več.

Jerajeva Vida: **Pesmi.** Broširano K 1:60, eleg. vezano K 3—.

Kipling Rudyard: **Džungla.** Iz angleščine prevedel Fr. K. Ilustrirana izdaja. Cena broširano K 2—, eleg. vez. K 3—, po pošti 20 vin. več.

Abdilus: **Reformacija in socialni boji slovenskih kmetov.** Cena K 1—, po pošti 20 vin. več.

Prijatelj Ivan dr.: **O kulturnem pomenu slovenske reformacije.** Cena K 1—, po pošti 20 vin. več.

Zabukovšek Ivan dr.: **Avstro-ogrska nagodba.** Cena 60 vin., po pošti 10 vin. več.

a) Vse potrebne korake, da se rubrika občevalnega jezika nadomesti z narodnostjo;

b) da se vpelje kontrolo pri uradnem ljudskem štetju in izvrši zasebno ljudsko štetje;

5. naroča eksekutivi, da poskrbi za skupen poseben natisk referatov L. Brunčka in I. Mačkovška, bodisi na ta način, da zainteresira za to izdajo one kroge, ki se pečajo z narodno obrambnim delom, bodisi da — ako bi to ne bilo mogoče — sama izda oba referata v založbi „Omladine“.

III. 1. nujno želi, da se jugoslovansko dijaštvo kar najintenzivneje bavi z jugoslovanskim vprašanjem v celem obsegu;

2. želi, da se ustvarijo kar najtrdnješi stiki med naprednim jugoslov. dijaštvom, tako po avstrijskih vseučiliških mestih, kakor tudi z onimi v Zagrebu, Belgradu in Zofiji. Posebno pozornost hoče posvečati srbohrvaškemu dijaštvu iz Bosne in Hercegovine;

3. naroča eksekutivi narodno-radikalnega dijaštva, da izvede nemudoma tozadevna pripravljalna dela in da stopi predvsem takoj v zvezo z eksekutivo hrvatskega naprednega dijaštva, s katerim smo si bistveno popolnoma enaki;

4. izraža željo, naj jugoslovanska omladina širi radi medsebojnega poznavanja v prvi vrsti vzajemno napredne dijaške liste in ostale publikacije (Omladina, Hrvatski Djak);

5. najodločnejše protestira proti brezprimernemu progonu bratov Srbov na Hrvatskem, kateri se zaradi njihovega kulturnega in gospodarskega boja med narodom in radi poštene borbe za narodna prava obtožujejo radi zločina veleizdaje. Zaprtim boriteljem za pravo svobodo naroda izrekamo svoje najiskrenejše simpatije.

IV. Izjavlja, da uvideva potrebo stremjenja po globlji umetniški izobrazbi in da bo delovalo v to, da se umetniškemu gibanju v Slovencih posveča večjo pozornost, kakor doslej. Obenem izjavlja, da bo z ljubeznijo pospeševalo in podpiralo vse poskuse spraviti v Slovencih veliko, resnično, pravo umetnost do one višine, katero zavzema v drugih kulturnih narodih.

V. 1. Ponavlja znova svojo odločno zahtevo po slovenskem vseučilišču v Ljubljani;

2. zahteva za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani prepotrebne docenture na češki visoki šoli v Pragi in izraža svoje ogorčenje nad vsemi onimi činitelji, kateri so krivi, da do izvršitve tega načrta ni prišlo že letošnje leto;

3. zahteva reciprociteto med zagrebško in vsemi inozemskimi slovanskimi univerzami ter med avstrijskimi vseučilišči;

4. zahteva popolno slovensko srednje in ljudsko šolstvo na vsem slovenskem ozemlju, posebno pa pozivlja slovenske državne poslance, da se zavzemajo za podržavljenje Ciril in Metodove šole pri sv. Jakobu v Trstu;

5. obsoja dunajsko vlado, ki zavlačuje razvoj slovenskega srednjega šolstva s tem, da že spisanih knjig za višjo gimnazijo ne aprobira, in po-

življa slovenske državne poslance, da z vso odločnostjo izposlušajo pri ministrstvu potrebno aprobacijo;

6. z ogorčenjem obsoja in protestira proti nekulturni persekuciji češkega šolstva na Nižjem Avstrijskem, posebno na Dunaju in Poštorni od strani avstrijske vlade; istotako ogorčeno obsoja persekucijo Slovakov na Ogrskem.

VI. Kar najostreje obsoja način agitacije slovenskega klerikalnega časopisja proti pohajanju čeških visokih šol od strani Slovencev, ker more takšna agitacija le škodovati češko-slovenskemu zbliževanju ter sploh slovanski vzajemnosti; osobito pa smatra to zadevna sredstva, ki se jih poslužuje klerikalni dijaški list „Zora“ kot za slovenskega dijaka neprimerna. Poziva ponovno slovensko dijaštvo, naj pohaja slovanske univerze, zlasti češko univerzo v Pragi, ker ima v taki koncentraciji jamstvo za skorajšnjo realizacijo slovenske vseučiliške zahteve;

VII. Protestira najodločneje proti temu, da je c. kr. vlada prepovedala javno prireditve III. shoda narodno-radikalnega dijaštva; vidi v tej prepovedi nov izraz vladnega sistema, ki hoče ubiti vsak pojav naprednega življa na ljubo našim klerikalcem ter naroča sklicateljem shoda, da uporabijo vsa zakonita sredstva, da se ožigosa ta prepoved kot protizakonita.

Čehi so posebej še sprejeli zase sledeče resolucije:

VIII. Češko dijaštvo, prisotno na III. shodu nar.-radikalnega dijaštva v Ljubljani se pridružuje z živim zanimanjem vsem zahtevam, ki jih je shod izrekel, in povdarja te-le misli:

1. V narodno-radikalnem gibanju slovenskega dijaštva vidi kar najbolje izraženo narodno zavest slovensko, njega kulturno-vzgojno smer smatra slovenskemu narodu najkoristnejšo.

2. V manjšinjskem oziru protestira kar najodločneje proti nemški nasilnosti, izraža svoje radostno občudovanje nad uspehom, s kakršnim se Slovenci proti tej nasilnosti bore, in obeta, da bo stalo kakor en mož za vse slovenske šolske zahteve na Štajerskem, Koroškem, Primorskem, Kranjskem in v Trstu, osobito pa za slovensko univerzo ter da bo kar možno vplivalo v tem smislu na vodilne kroge svojega naroda.

3. V razrešitvi jugoslovanskega vprašanja, ki vodi k zbližanju vseh jugoslovanskih narodov v vseh vrstah in vseh ozirih, vidi češko dijaštvo stopnjo naprej v splošnem razvoju vseslovanskega zbližanja in prosi prisotne zastopnike Jugoslovanov, naj še nadalje delujejo z vso močjo za zbližanje vseh slovanskih narodov. — Za sebe obeta, da bo neutrudno agitiralo za to idejo.

4. Protestira kar najodločneje proti slovenski klerikalni žurnalistiki, ki agitira proti obisku čeških visokih šol v Pragi iz verskih vzrokov. Nasprotno priporoča obisk čeških visokih šol, kajti v medsebojnem stiku in spoznavanju slovanskih narodov vidi pozitiven uspeh v evoluciji slovanskega zbliževanja.

(Dalje prihodnjič.)

I. H. Z.:

I. UMETNIŠKA RAZSTAVA V PAVILJONU R. JAKOPIČA. SLOVENSKI UMETNIKI. *)

Po večletnem presledku razstavili so slovenski umetniki zopet svoja dela v letos postavljenem Jakopičevem paviljonu. Ker je stvar za nas (kakor za vsak narod) eminentno kulturnega pomena, podajamo tu našemu dijaštvu oceno te razstave in podrezajmo končno v tisto grobljo, pod katero počiva velika sramota, ki se, dasi navidez skrbno zakrita, hudobno reži v obraz slovenski javnosti.

Razstavniki katalog navaja v seznamu razstavljalcev osemindvajset več ali manj znanih imen s stoenoinsedemdeset številkami; če pridenemo tem 28. imenom še par pogrešanih in sčetrtnimo vse skupaj, nam ostane še vedno lepo številce, zmožno zastopati na umetniškem polju „v zunanjih zadevah“ naš poldrugmilijonski rod. Ogljed razstave nam potrjuje pravilnost in resničnost tega računa. —

Paviljon obsega štiri oddelke, ki so jih razstavljalci popolnoma napolnili; ogledamo si jih vsakega zase in končno presodimo značaje mojstrov in način njih ustvarjanja.

Pri vstopu v prvo sobo leže na marsikako oko težka megla, na katero naše na fotografsko ostrost in trdoto priučene oči niso navajane. Takoj nasproti vhodu visi Groharjev „Sejavec“, ki nam samovoljno sklopi oči in skrči zenice; način, po katerem bomo morali opazovati vsa boljša dela razstavljalcev. Odtegnivši se tako vplivu okolice, oživeli se bomo z lahkoto v tega „Sejavca“, (— kakor v vsa druga dela —) gibajočega se počasnih korakov po temnem razoru, v mehki jutranji svetlobi, tresočega kleno zrnje. Globok vtis zariše predvsem mamljiva luč, harmonična enota telesa s naravo in eleganta risarija, nakazujoč gibanje. Moti pa oni grozni okvir, z ubijajočim bakrenim leskom in ostrinama, ki se zdita, da v vsakem trenutku stisneta sejavčev vrat. A pričnimo s početka! V št. 1. naletimo na elegantno pokrajinsko sliko, „Kočo“, delo g. Mateja Sternena. Skozi par vitkih debelc blesti osolnčena stena priproste bajte; delo je zračno, ležerno slikano, v celoti izvanredno prikupno in torej vredno pozornega ogleda; isto velja o „Kozolcih“ in o „Sadnem vrtu“. Matija Jama razstavlja četvero „vrh“ v različnih razsvetljavah in letnih dobah; fino in s čutom so obdelane predvsem pri vrhah v „Zimskem solncu“ snežene plasti, oblite z medlo gorkoto zimske svetlobe; zanimiv je tudi pri vseh štirih delih kljub enostavnosti motiva monumentalni učinek, dosežen z opuščanjem detajlov. „Hišica“ na

*) Ta ocena prihaja nekoliko post festum, ker zaradi shoda nismo izdali septemberske številke. Namenjena je bila za nekak kažipot po razstavi. Čeravno pa je sedaj razstava že zatvorjena, bo vendar še — upamo — spis dobrodošel, ker je jako pregledno sestavljen.

sočnem, solnčnem bregu pod lahkimi oblački mora ugajati vsakomur. „Pokrajina“ gospe Sternenove, predstavljajoč zelen breg v polnem solncu s tekočo vodo, je pošteno, študirano delo; s sličnimi si bo gospa Sternenova pridobila privrženec. V št. 18. nam Jama z „Mlinom“ podaja vso mrzloto zimskega dne, jednako Grohar pod imeni: „Iz Mojega okna“ in „Sorško polje“, dva izborna pejsaža, popolnoma nasprotna „Na polju“ v razbeljenih žarkih se topečemu kozolcu. Jamovi v meglenem ozadju se zgublajoči „Hrasti“ so eno najlepših del razstave. Višek bi dosegli, ko bi prvo deblo z ospredjem učinkovalo za stopnjo snovneje nasproti ostalim, v meglenasti svetlobi se kopajoči trati in deviškemu nebu. V „Pokrajini“ št. 22., ki je odlično delo, stopa že Sternenova brezobzirnost na dan. „Vaška cesta“ Groharjeva se odlikuje z lepo zginjajočo globokostjo in z kljub zračnemu razpoloženju snovnimi bajtami; „Jesensko solnce“ nam sili vtis, da se hoče umetnik znositi nad tistimi zimskimi dnevi, ki ga čakajo za jesenjo. — Pri šivajoči deklici, nazvani „Plain-air“ Jame Lujize-Radersove si nasprotujejo svetlobne lise s prezračno obleko in z ozadjem, na Žmitkovem „Rakovniku“ smo pa zadeti s par nedopustnimi toni. Dve skulpturi nas še čakata. Pri Bernekerjevih „Žrtvah“ prepuščam razmotrivanje globokega psihičnega momenta vsakemu na prosto. Obdelana sta življenje in smrt, in to tako mojstrsko, da bi bilo težko kaj dodati ali odvzeti. Delo je do skrajnosti preštudirano, vsaka mišica na mestu; ena deluje, ena počiva, ta dviga, ona vleče; ena krči, druga steza, a vse le nakazano kakor zahteva trenoten gib. In mrtvo telo ženske! Ohlapno mišičevje, upadli drob, štrleče bočne partije. Preglejte vse in ne najdete dela, linije, ki bi ne govorila. Repičev „Trgač“ je neoporečen, le svetla politura ne ugaja. —

V drugem oddelku stopimo takoj k Bernekerjevi skupini „Drama“. Izvleček Bernekerjevih zmožnosti! Tako globoka dela v vseh ozirih: zamišljenosti, anatomiji, kompoziciji, obdelanosti so redka. Mrtvo moško telo leži kakor posekano na zemlji, preko njega žensko, z razgaljenimi grudmi, v katere se vsesava nebogleno, nič sluteče dete. — Linije so na tem delu pesmi tuge, gibi nema bolešt. Tako je to vstvarjeno, da mi s strahom kroži roka razkazujoč nad deli, ki govore o smrti. Glave, noge, roke, ledja — vse mrtvo. V marmor bi morala biti vsekana ta „Drama“, da bi večno govoril vsak košček zase kot umotvor. „Naplavljena“ istega mojstra so lahko dahnjeno delo z vsemi vrtilinami njegovega znanja. Poleg teh dveh skulptur tira do viška vrednost drugega oddelka nekaj platen naše slikarske elite. Eno teh je g. Riharda Jakopiča „Ev. sv. Marka I. 8.“ Impozantno delo nam v svoji svetlobi kljub temu, da smo že v prvem oddelku malo navadili svoje delavniške oči na druženje razkrojenih barv v celoto, zatrepeta pri pogledu in vzame vid. Škoda, da je razstavljalnica prekratka, da bi si mogli s prilične razdalje ogledati to nemirno paletu, s skrajno rafiniranostjo odbranih barv in reči polno besedo o njeni umetniški vrednosti. Videti bi jo morali v oltarju mračne katedrale, ki bi ji zlila žareče barve v harmonično celoto. Vsaj deloma si moremo pa vendar tudi v razstavi že ustvariti sličen vtis, motreč delo enooko skozi odprtino pesti; videli bomo, da ima Jakopič

lepo zmožnost, obdržati in podati gibanje v vsej resničnosti in živahnosti; gre celo tako daleč, da zanemari na ljubo svojim živim linijam anatomijo. Od luči slepljeni Janez nam oboje najlepše spričuje; otrok v desnem ozadju je izboren v gibu in veslač trpi pod uporom vode. Le težki okvir je preveč nadaljevanje slike, barve silijo iz platna po okvirju in se z negotovostjo razblinjajo na vse strani, kar je v kvar celoti, ki naj bi ji bil ravno okvir harmonični zaključek ne negotovo nadaljevanje. Barve so nanešene nemešane, kar povečuje čistost in prozornost tonov. Slika je študija; v eni prihodnjih razstav pozdravimo najbrže isto snov kot neoporečen umotvor. „Nocturne“ nam je z ozirom na poštenost tona težko soditi; pa delovanje mojstra je porok, da nam nudi ta slika, polna večernega razpoloženja lep rezultat trudapolnega študija. Jednak motiv je obdelan v „Pri klavirju“, le v dnevni svetlobi in v čast umetniku. „Križarska cerkev“ pod snegom in v polnem objemu solnca, podana v par čistih, svetečih tonih, nam pušči vesel, poskočen vtis, ravno nasprotno tisti sličici, mali po zunanosti a veliki po notranosti, predstavljajoči „Breze v vetru“. Z njimi si je Jakopič napisal najodličnejše spričevalo za svoje globoko, harmonično duševno čutenje. Spadajo te breze v tisto vrsto del, ki se nam utisnejo v dušo za vedno; ker zmožne ste, ve male, objete od težkega sivega vzduha, skozi katerega sili rumenkasta svetloba dneva, na mladi travi, družeci se tako fino z vijoličnim ozadjem, zmožne ste, napolniti čutenje s plemenitostjo. — Pa dalje!

Jama razstavlja zopet nad vse priprost motiv, a obdelan kakor se zanj spodobi, „Razvalino“. Skozi kamenit, v senci stoječ predor, tvoreč ospredje, se vidi košček od solnca ožarjene krajine, kamenje in nekaj zelenega. Od gorko-solnčnih partij v ozadju imamo v predoru na obok reflektirano svetlobo celo skalo tonov do mrzlih delov v senci stoječega zidovja v vseh mogočih niansah. S tem delom, vrlim tudi v risariji, nam je Jama popolnoma podprl naše najboljše mnenje o njem, ki smo ga dobili v prvem oddelku in pokazal, kako pošteno nastopa naravi nasproti in kako do pičice rešpektuje vse njene kaprice. Še bolj se nam omili, ko si ogledamo „Kamnolom“ v krasni barvni harmoniji. Solnčne kakor senčne partije oranžnega kamenja so mojstrsko obvladane; jednako perspektiva. Osenčena navpična stena napravlja vtis, kakor da se ne more odločiti, ali naj se skrije solncu ali naj mu razgali polt; lepa je tudi obrobna vrhna partija. Le spodnje bajte bi si želeli malo bolj snovne. Isti pomankljaj občutimo pri „Jabolkih“. „Mati z detetom“ nam je pa za Jamo v barvi preohlapna! Grohar ima veliko, podolgovato platno, z več ali manj ubranimi, živimi barvami pod naslovom „Bajka“. Sodbo o delu prepuščamo odprto, predvsem, ker hlasta po efektu in se ne more postaviti na trda tla. Za „Zelje“ istega mojstra se ne moremo ogreti: ali leži na okvirju ali na tem, da ne občutimo solnca kljub nakazanim sencam — ne vemo. Sternen ima nekaj, kar smo opazili že s prve sobe. Elegantna ženska, udobno in naravnost kraljevsko posajena v naslonjač, z ležerno prekrižanimi nogami, katerih gornja se, obuta v koketen šolenček, neopazno odloča iz platna; za ozadje

razkošno opremljena soba, drag porcelan. Vstvarjeno je to s toliko samozavestjo, s tako predrznostjo — oglejte si le tiste lise, ki naj stvorijo ozadje, vsiljujoče se vijolične tone na obleki od blizu — da se s spoštovanjem poklonimo Sternenovemu geniju. — Drugo delo, interesantno v pozi, barvah in izpeljavi, je portret g. soproge; podana je v široki, urni potezi v odlični obdelavi blaga. Glava, št. 55. kaže kopico delikatnih senčnih tonov v obrazu. Na „Somrak“, žensko figuro v poltemi pod oknom, pada pa tako slabo svetloba, da je nemogoče dobiti tisti globoki vtis in se zamisliti v rafinirane fineše Sternenove palete, ki je ustvaril na to platno. Isto velja za št. 35. „V jutru“. S temi deli se je Sternen pokazal kot popoln brezobzirnež publiko nasproti in napel na ta način marsikake ohlapne možgane. Gospa Sternen je pokazala pozornosti vredno „Plesalko“. Žmitkovo delo „Crimenpoena“ ostane kljub napisu notranje kakor zunanje docela prazno, sili k banalnim opazkam in se smeši z okvirjem. „Mučno delo“ ima nekaj dobrih tonov, a je skrajno žaljivo v proporciji in brez življenja. Veliko boljši je „Delavec“ in dobra tudi študija „Starec“. Pokrajinska dela „Zima“, „Megleno jutro“ i. dr. so brez moči in odeta z nerazumljivo rudečico. Henrika Šantel ima dvoje dobrih stvari, „Študijo“ in „Starko“; Ivan Zajec je izložil „Relief“ za dekliški licej. Nad štiri metre dolgo in poldrug meter visoko delo je v kompoziciji delavniško, v obdelanosti zelo slabo. S sladkima zlizkama Ivane Kobilce, pri katerih nas muči misel, da sta dobila občudovalcev v občinstvu, smo v tem oddelku opravili. V tretjem nas zanimajo prvič Tratnikova dela: globoki, po nebeški luči, v bedi in grozi, hrepeneči „slepci“, „Iskač zakladov“, obdelan s Tratniku lastno energično potezo, in mala „Študija“; dalje odlični aqua-forti Sternenovi in „Portret g. A. G.“ z ogljem istega mojstra. Gospa soproga razstavlja tudi nekaj aqua-fortov, ki pa v sigurnosti in pravilnosti črte ne dosegajo soprogovih. Ostala dela nas ne morejo navdušiti in z mirno vestjo stopimo preko njih v zadnji oddelek, pisan in kričav kakor čifutov štant. G. Ivan Vavpotič razstavlja tu kopico del, o katerih ne moremo reči slabe besede, nasprotno dela, kakor „Pomladno solnce“ na koščku vrtno gredice, „Kegljišče“, ljubki „Jablani“ nam pričajo, da zna Vavpotič pošteno podati, kar hoče. Nad vse odlično je platno „V Strojnici“, kjer se je izkazal za izbornega obdelovatelja najrazličnejšega materiala in namignil, kako široko polje motivov so odprle umetnosti moderne iznajdbe, tehnika, laboratoriji i. t. d. Brez očitkov moremo Vavpotičevo umetnost priporočati vsakomur. Fran Globočnik je v več ilustracijskih delih razstavil originalne „Krašune“, izmišljene favne skalnega Krasa. Kuštravi so ti poniglavci, kakor kaže št. 134., s kozjim spodnjim telesom in koketnim repkom. Njih življenje je nad vse zanimivo in podjetno; razmetavajo kamenje po polju, se rogajo kmetiču za plugom, napadejo kozo na paši in ji spraznijo vime; sanjarijo, stegnjeni med kraškimi borovci s prekrižanimi parkeljci; a tudi brumni so kakor kaže prizor „Kraška pridga“: visoko gori na skali oznanja v kožuhe povit Krašun lepo besedo svojemu rodu, zvirajočemu se pod njim po čereh; eni poslušajo, drugi se zlobno reže, tretji zapeljujejo deviške Krašunke itd. Če dela z ozirom na barve ne vzdrže kritiki, je pa risarija dobro prilagodena

kraškemu svetu. Šantel Saša ima dobro študijo „V solncu“, istotako prijetne v barvi so „Hrvače“ Rudolfa Marčiča; kipar Miha Peruzzi razstavlja ležerno obdelani in naštudirani portret slikarja G. B. V ostalem je nekaj cvetlic in tihožitja, brez notranje moči, par krvavih, panoramskih solnčnih zahodov in smrtna greha prizanesljivosti jurija, vtelešena v Žmitkovem „Čuvaju“ in Gvaizovem „Zakaju“. S tem bi bili pri kraju z ogledom.

(Konec prihodnjič.)

VESTNIK ZA LJUDSKO IZOBRAZBO.

Akademično ferijalno društvo »Balkan« v Trstu je imelo svoj občni zbor 14. avgusta t. l. Predsednik Ferluga povdarja vse delo preteklega leta kot delo dijakov samih brez vsake pomoči in toži gledé premale materialne in moralne pomoči od strani občinstva. Tajnik Perhavec konstatira v svojem poročilu lep sklad med delom znotraj in zunaj društva. Letos se je posebno na znotraj društvo lepo konsolidiralo z ustanovitvijo raznih klubov in odsekov. Tekom dveh let se je število članov podvojilo. Zato je sedaj možno več delati v društvu.

Eno najbolj perečih dijaških vprašanj, s katerim naj bi se bavilo vsako slovensko akademično društvo, je gmotno vprašanje slovenskega dijaštva. Porodila se je v nas ideja samopomoči, zato smo v področju društva ustanovili „Podporni sklad“. Dijaštvo samo sebe najbolje pozna, zato naj samo o sebi odločuje! Iz raznih dohodkov se sklada „Podporni sklad“, iz katerega dobivajo v potrebnih slučajih člani podpore. Kljub vsem dvomom se je „sklad“ pokazal kot jako potreben in se je sijajno obnesel. V prvem letu je imel nad 1500 kron prometa! Najmanjše posojilo je znašalo 10 kron, največje 120 kron (seveda na kratke roke: 4—6 mesecev). Velikega pomena v dijaško-socialnem vprašanju je „informacijski odsek“, ki se je ustanovil v svrhu, da informira tržaške in izventržaške tovariše o raznih službah, vakantnih mestih, instrukcijah itd. Marsikateri tovariš se ima temu odseku zahvaliti za razne usluge. Po inicijativi tovariša dr. M. Obersnela se je ustanovil „Juridični klub“, ki šteje v svoji knjižnici nad 200 knjig. Vsako sredo se je vršil sestanek, na katerem se je obravnavalo društvene zadeve, se vršila predavanja, proste debate itd. Na sestankih smo si med drugim se stavili nov, razmeram odgovarjajoč, poslovnik.

Delovanje zunaj društva se je gibalo v treh smereh: 1. Veselice in plesi, 2. Boj za slovensko vseučilišče, 3. Ustanavljanje ljudskih knjižnic. Krasno je vspela „jesenska veselica“ (!). V družbi z „Učiteljskim društvom za Trst in okolico“ smo priredili slavnostno akademijo s petjem, predavanjem, deklamacijo in slikovito živo sliko v proslavo 400 letnice slavnega našega reformatorja in začetnika slovenske književnosti, Primoža Trubarja. Vsestranski vspanje sijajen. 553 kron čistega dobička smo odposlali „Dijaškim podpornim društvom“ na Dunaj, v Prago in Gradec. I inteligenca, i prosto ljudstvo so se udeležili polnoštevilno te slavnosti. Dne 7. januarija se je vršil prvi akademični ples.

V preteklem letu so tržaški slovenski akademiki ob enem z dijaštvom drugih dežel, prvič aktivno posegli v boj za slovensko vseučilišče. Dne 6. decembra p. l. smo priredili velik javen shod in preko 2000 zavednih

slovenskih mož, po večini krepki delavci, je prihitelo na shod, da čuje iz ust svoje akademične mladine o kriivicah, ki jih mora trpeti v nemških vseučiliških mestih. Referat je imel tov. Čok, predsedoval je tov. Borštnik, govorili so tudi dr. Rybář, dr. Mandić, dr. Starě, dr. Rekar in soc. dem. I. Regent. Tekom leta smo otvorili dve novi knjižnici na bližnjem Krasu: v Koprivi in Krepljah. Ideja o ustanovitvi centralne slovenske knjižnice v Trstu radi prevelikih težkoč v tem letu še ni mogla dobiti realnih tal. V najlepšem teku pa so predpriprave za novo izobraževalno delo, ki se naj prične s prihodnjim oktobrom: javna ljudska predavanja. Zapričeli smo po naši inicijativi skupno s tukajšnjim „Učiteljskim društvom“ to akcijo.

Tajnikovo poročilo se h koncu zahvaljuje „Slovenski Čitalnici“ za prepušitev prostorov v svobodno vporabo in „Edinosti“, za objavo vesti ter zaključuje z geslom: Vedno naprej in navzgor, nikdar nazaj in navzdol!

Po blagajnikovem poročilu je imela društvena blagajna letnega prometa K 2361.85, prebitka nad 100 kron, a „Podporni sklad“ premoženje K 330.—. Arhivarjevo poročilo izkazuje okoli 200 knjig, last „društvene knjižnice“. Predavanje na sestankih je bilo 19. Nekatera teh zelo zanimiva: „spolna etika“ (V. Zalokar); § 14 (Obersnel); Berolinska pogodba in dogodki na Balkanu; Doba narodnega prebujenja (F. Perhavec); Kako izboljšati gmotno stanje slovenskega dijaštva (Ferluga). Vseh 6 od društva ustanovljenih in vzdrževanih knjižnic vspeva lepo. Imajo skupno 712 knjig, ki so se čitale 3460 krat, čitateljev 397. Povprečno se je čitala vsaka knjiga 8 krat. Ljudskoknjižnična blagajna je imela 660 kron dohodkov in 450 kron izdatkov.

Knjižnica „Juridičnega kluba“ ima nad 200 zvezkov. Od teh nam je podaril 180 mecen našega društva g. sodni svetnik v pokoju dr. Ivan Grškovič; poleg tega so darovali knjige tej knjižnici: g. policijski komisar A. Keršovan in tovariš dr. Maks Obersnel ter društvo „Slovenski Pravniki“, ki je podarilo vse letnike svojega lista in nam istega brezplačno pošilja. Srčna hvala vsem! Knjižnici primanjkuje učnih knjig.

Po odobrenju vseh poročil se je volil nov odbor, ki je sestavljen tako: predsednik Ivan Marija Čok, podpredsednik Marij Dobriča, tajnik Ivan Brezovec, blagajnik Gustav Marusič, arhivar V. Čermelj; preglednika: Karol Ferluga in Vaso Mirk. Nato je bil vsprejet predlog, da društvo podpiše izjavo pristopa k „obrambenemu skladu“ Družbe sv. Cirila in Metoda in predlog za ustanovitev odseka za prirejanje poučnih izletov.

Balkanec.

UČITELJSKI VESTNIK.

Abiturientski sestaneke učiteljskihnikov. S sestankom samim kot poročilom se ne bomo bavili, ker to je že gotovo vsakdo čital in ve kakšen je bil njega obseg in oblika. Pač si pa hočemo ogledati važnost in pomen teh sestankov, katerih bistvo pomenja napredek za naše dijaštvo. Ako zasledujemo abiturientske sestanke slovenskih učiteljskihnikov za mnogo let nazaj, opazimo, da so isti precej redki in so imeli vsi le obliko koncerta, oziroma veselice, pri kateri se je gledalo le na sijajno zunanost. Bili so pač precejšnje umetniške vrednosti in so gojili skupnost, že tedaj so skupno nastopili učiteljsčniki in učiteljsčnice goriškega, koperskega, ljubljanskega, mariborskega in zagrebškega učiteljsčča, samo da se niso združevali v smislu zblizanja kulturnih teženj, temveč le na podlagi vzajemnosti brez gotovih ciljev.

Dandanes je to drugače! In to je ravno ono, kar razločuje letošnji sestanek od prejšnjih, ker namen so bila tu kulturno-stanovska zblizanja, kateri pot je odprl letošnji shod v „Mestnem domu“ v Ljubljani. Lahko

rečemo, da glavni del so tvorili referati, ker ti so začrtali učiteljskišniku pot v življenje, po kateri naj stopa posameznik s celoto, so pokazali smer, v kateri naj se giblje učiteljstvo, da bode imelo vedno dovolj življenske moči, so pokazali del nujnih, aktualnih vprašanj, s katerimi se ima baviti bodoče učiteljstvo in se je pričelo reševati tudi vprašanje slovenskega učiteljskišnika. Temu šele je sledil zabavni del sestanka, ki je imel v letošnjem letu samo zabavni smoter, a se da tudi dvigniti na nivo umetniških proizvajanj. Od teh v bistvu izpremenjenih sestankov, lahko pričakuje učiteljstvo sadu in resnejših delavcev.

Poglejmo, v koliko si je začrtalo pot mlado učiteljstvo na letošnjem sestanku, kar se skoro najjasneje vidi iz sprejetih resolucij: „Učiteljski abiturjenti“, zbrani na sestanku dne 1. avgusta t. l. v „Mestnem domu“ v Ljubljani

1. so, pregledavši učiteljske organizacije, spoznali nujno potrebo, da „Zaveza jugoslovanskih učiteljskih društev“ intenzivneje seznanja svoj naraščaj s težnjami stanu, kakor organizacije same;

Ako natančneje premotrino to vprašanje, vidimo, da je zahteva popolnoma upravičena. Smisel za skupnost, posebno v poznejšem življenju, narašča tudi med učiteljskišniki in naravna potreba je tu, da se učiteljskišnik, ko se seznanja s težnjami stanu, seznanja tudi z onim delom učiteljskega vprašanja, ki tvori to skupnost, in na podlagi katere se izvršujejo vsi sklepi učiteljstva t. j., se seznanja z učiteljskimi organizacijami.

Seveda pa stojimo tu na stališču, da se mu ni aktivno udeleževati nje delovanja, temveč mu je le proučevati nje namen, pomen in temelj, na katerem stoji, da spozna nje smisel in se mu ni potreba z vsem tem šele boriti, ko vstopi v javno življenje, da se lovi, ko bi mu bilo na podlagi organizacije potreba že delovati v prid stanu in naroda.

Popolnoma napačno mnenje je pa, da bi se stem kršila vzgoja učiteljstva, kajti mi ne zahtevamo enostranskega proučevanja tega vprašanja, temveč poleg vsestranskega tudi prosto sodbo. Nikakor pa ne bi škodovalo to njegovim učnim uspehom, ker ravno stem ko bi spoznal smisel in potrebo vsega v javnem življenju, bi postal čas in smisel študija resnejši in bi postali njegovi učni vspehi plodonosnejši. Potem se nebi dogajalo, da bi se izkoriščale stanovske organizacije v politične namene.

2. so uvideli nujno potrebo, da se okrajna učiteljska društva pospešijo v toliko, da se bodo redno prednašala mesečna predavanja, in sicer ne samo z ozirom na stanovska vprašanja, temveč na splošna življenjska vprašanja v kar naj „Zveza“ posreduje za pridobitev predavateljev.

Da šola ne daje ljudskošolskemu učitelju naobrazbe, ki bi jo z ozirom na stan, kot tako važen činitelj v narodu moralo dobiti, o tem razpravljati se mi zdi že preabsurdno, ker se je o tem že obilo razpravljalo, a vlada o reformi učiteljske noče slišati ničesar. Če hoče odgovarjati učitelju nalogi, ki se stavi nanj dandanes, si mora pridobivati duševnih zakladov sam, kot dijak potom samoizobrazbe. Ni pa dovolj, da se peča z vsemi aktualnimi vprašanji le v času študija, temveč mora nadaljevati svojo izobrazbo v teh vprašanjih tudi kot učitelj, da tedaj izpopolni prazen predal šolske izobrazbe, t. j. predal življenjskih vprašanj.

Le na tako trdnem temelju je mogoče, da se bode razvijalo in bode napredovalo šolstvo, le na tako trdnem temelju narodnih vprašanj bomo lahko zidali lastno narodno šolstvo. Potreba pa je najpreje sebe dvigniti, in ker nas noče dvigniti naša mačeha — država, dvigajmo se sami! Po večini smo posnemali in jemali vsega kar nam je bilo potrebno za razvoj našega

šolstva od tujca in to raditega, ker nam je bilo dano premalo vednosti o življenjskih vprašanjih, iz katerih naj bi zajemali moč za razvoj našega šolstva — in to, ker nam je manjkalo temelja.

3. so spoznali nujno potrebo, da prične „Zaveza jugoslovanskih učiteljskih društev“ kar najodločneje delovati na to, da postane stik učiteljstva z učiteljišniki v onih krajih, kjer so slovenska učiteljišča, kar možno najtesnejši in da skrbi učiteljstvo tamošnjega kraja, da se prirejajo temu dijaštvu znanstvena predavanja, da se tako izpopolni šolska izobrazba in seznanijo učiteljstvo z vsemi aktualnimi vprašanji življenja;

Če se ne vzbudi zanimanja za osnovne pojme teh vprašanj že v učiteljiščniku, je težko pričakovati da bi jih reševalo učiteljstvo. Le na podlagi znanstvenih-življenjskih vprašanj in njih razmotrivanj, bo znal dijak ceniti tudi ono pičlo znanje, ki ga pridobi na naših učiteljiščih in bode postal njega smisel resnejši.

In to je točka naše samoizobrazbe. — Da je tudi ona našla odmev pri učiteljiščnikih, to nam je pokazal letošnji abiturijentski sestanek. V točki samoizobrazbe učiteljiščnika menimo pa itak še posebej govoriti.

Druga stran te resolucije nam pa kaže, da se spoznava smisel vzgoje naraščaja. Precej samemu sebi se je prepustil učiteljiščnik v razvoju in žal moramo pritrditi, da jih je ostalo in ostajalo mnogo, ki niso razvili svojih zmožnosti in so se razvili le v stvareh, za katere so jih vneli profesorji. Res je, da je šola prva in glavna stvar, a stem še ni rečeno, da se dijak razven s šolskimi predmeti ne sme pečati z nobeno drugo stvarjo. Dandanes so drugi časi in ni dovolj, da je človek le strokovno izobražen, temveč zahteva že duh časa, da se zna pravilno kretati tudi v življenju, kar pa potrebuje še boljše šole in temeljiteje naobrazbe nego je strokovna naobrazba. In kdo naj mu jo da? Rak-rana našega narodnega organizma je bilo, da se ni dovolj brigalo za naraščaj in rak-rana na našem telesu je isto.

4. so razpravljali o razmerah na koperskem učiteljišču in so spoznali nujno potrebo, da se odpomore neznosnim razmeram in stanju koperskih učiteljiščnikov s tem, da se sedež učiteljišča nemudoma premesti iz Kopra v Gorico, t. j. moški oddelek in to iz vzroka, da se razširi duševno obzorje dijakov in se mu da več prilike za izobrazbo, nego jo ima dosedaj. „Zavezo“ se pa naprosi, da ukrene vse potrebno v dosegu teh smotrov.

Vprašanje slovenskega učiteljiščnika stoji pred nami malo rešeno in dotaknjeno le od strani učiteljstva. Slovenska javnost se deloma malo interesuje na njem in polaga vse le na že itak preobložene rame učiteljstva, ter mu prepušča, da ga reši v gmotnem in tudi drugih ozirih. — Veselo znamenje pa je, da se ga je pričelo lotevati učiteljiščno dijaštvo tudi samo in ga potom razprav in potom pomoči učiteljstva razreši in postavi na čisto. Pričela se je orati ledina, ki lahko odpre pot in da boljše bodočnost tudi položaju slovenskega učiteljiščnika.

Deloma je pa tu polagati važnost tudi na zblížanje, ki se goji tem potom, da spoznava že dijaštvo stališče in težnje dijaštva kakor tudi učiteljstva drugih dežela in bi nam bila naloga pri našem skupnem delovanju pozneje tem lažja, ker bi računali z znanimi razmerami in bi se nam ne bilo potreba z njimi seznanjati, ko bi nam bilo potreba že delovati.

Če se ozremo sedaj še na referate same, vidimo, da se pečata prva dva, t. j. „Učiteljske organizacije“ in „Okrajna učiteljska društva“ z stanovsko organizatoričnim vprašanjem, tretji, t. j. „Razmere na koperskem učiteljišču“ z vprašanjem slovenskega učiteljiščnika ali učiteljiščnim vprašanjem, četrti t. j. „Žensko vprašanje in učiteljica“ z ženskim vprašanjem, špeciélno učiteljice

in zadnji trije, t. j. „Narodna vzgoja“, „Pomen telovadbe“, „Šola in dom“ z narodno vzgojnim vprašanjem z ozirom na učiteljstvo. Troje zelo važnih vprašanj slovenskega učiteljstva.

Posebno bi nam bilo tu omenjati žensko vprašanje z ozirom na učiteljico. Ni potreba povdarjati temeljitosti referata, ampak že misel sama nam odpira novo pot in vsaj kaže bodoči preobrat v vrstah učiteljstva glede ženstva. Resnica, da niso deloma našle smisla in odmeva učiteljske organizacije v ženskih vrstah, toda na podlagi razmotrivanj svojih vprašanj jih bodo pričele gledati v drugi luči in se bode tudi v tem oziru in tem potom lahko stvoril velik preobrat.

Prvi koraki bi bili s tem storjeni in potreba je tu le še nadaljnega razvoja, da se ucepijo dijaku ideje, katere skuša uveljaviti in realizovati pri svojem delovanju kot učitelj. Gotovo je, da se bode učiteljiščnik, ki se je bavil stemi vprašanji v mladosti, zanimal zanje v poznejšem življenju, bode zasledoval njih razvoj in bode skušal tudi v prid njih delovati. Eno pa je potrebno, da učitelji, ki so pričeli skupno reševati ta vprašanja, ostanejo v stiku, da se ne razkrope in ne zmenijo za načrte in vprašanja, ki so si jih stavili v razrešitev. Zato nas naj veže dvojje torišče, eno v „Tovarišu“, drugo v „Omladini“.

Predno se pa ločim, potreba mi je omeniti še troje vprašanj, in to je „učiteljiščnik in dijaštvo srednjih šol, mladi učitelj in visokošolska mladina“ in starejši učitelj in slovenska inteligenca, oziroma javnost.

Navajal bi tu samo nekaj besed, ki jih je pisala „Omladina“ in iz njih se izvaja lahko vse: „Ideja samopomoči, ki je tako mogočno vsklila v učiteljskih organizacijah, nam pa je tudi jasen dokaz, da navzlic vsem trditvam učiteljstvo v boju za svoje interese vendar ni našlo v vodilnih krogih naroda zadostne opore, in da tudi ostala inteligenca ne sodeluje ž njim v toliki meri, kakor to čujemo v navdušenih, premnogokrat od političnih interesov diktiranih govorih“. In ko razpravlja pisec o ljudskoškolskem vprašanju, pravi: „Dokler se ne osigura učiteljstvu toliki eksistenčni minimum, da bo lahko konkuriralo z drugimi stanovi, ki zahtevajo toliko študij in toliko delovanja, dotlej se ne more niti misliti na kak trajen uspeh prepotrebnih ljudskoškolskih reform“.

Omalovaževanje učiteljskih vprašanj, preziranje učiteljstva od strani slovenske inteligence bi se dalo opisati z nebroj dejstvi. Toda če pogledamo od kje dejstvo, da se ne uvažuje upravičenih zahtev učiteljstva, izvira to že vsaj deloma iz korenine. Deloma upravičena se mi zdi pritožba učiteljiščnika, da se čuti preziranega od srednješkolskega dijaštva, in to izvira iz njega demokratskega duha, ker je učiteljiščnik navadno iz nižjih slojev. Ali se ne bi dalo ublažiti razmerje, ki vlada med slovensko inteligenco in učiteljstvom že tu? Resnično, saj se že tu lahko vzbudi smisel za pomen učiteljskega vprašanja z ozirom na pomen razvoja ljudskoškolskega vprašanja, saj nam je že tu skupno vsaj deloma vprašanje samoizobrazbe.

In mlado učiteljstvo z akademično mladino? Večina mlade moči so, ki delujejo največ na narodno-prosvetnem polju, skupni cilji in skupno delo učiteljstva z akademično mladino je tu, potreba nam ga je le izvrševati. Poleg tega nam pa še preostaja skupni del v nadaljni samoizobrazbi, kjer bi se tudi gotovo našel stik.

Tako bi se ublažilo razmerje med slovensko inteligenco in učiteljstvom. Pripravljajmo pot in spoznavajmo se!

Koncentracija idej in načrtov so abiturientski sestanki učiteljiščnikov prirejeni skupno z mladoučiteljstvom!

D.

Novi tipi.

„Kdor išče lastnih cest:
ti meni, jaz tebi sem zvest.“

Župančič.

V času umetno pospešenega razvoja konfesionalnih in političnih ekstremov na eni ter vsled površnosti in pomanjkanja krepke odpornosti na drugi strani, se javlja v vrstah mlajšega učiteljstva nova, življenja in odporne sile prekipevajoča generacija. Samostojne individualnosti, hrepeneče kvišku, naprej; rojene in vzgojene iz spoznanja. Bila je njiva dvom, objektivno razmotrivanje sejalec: vzrasla pa je pozitivna smer naprednosti.

V čem je torej ločitev novih tipov od predhodnikov?

Življenje slovenske javnosti z do skrajnosti v površino in plitvino razvitimi ekstremi brez vsakega globljega umevanja narave in socialnega življenja, je pokazalo novo smer.

Reformo — poglobljenja samem sebi: iz žarišča po poklicu dosledno opravičeno imenovanega — narodu! Pri nas samih; priti v okom fanatizmu in nepremišljenemu sledenju za avtoritetami pri enih ter nespoznanju zasledujočih ciljev posameznih socialnih skupin in v tem izvirajočemu uskoštvo, je mogoče le z ustvarjenjem nove inteligentne socialne tvorbe. Zato poglobljenja v kulturo in vedo: ustvariti s tem plemenit pronicujoč etes civilizaciji. Je izpeljana reforma v žarišču, iz kojega ima prodirati plemenitost v vedno bolj oddaljene socialne sfere, izpeljana je v narodu.

Objektivno stališče radikalizma nas je privedlo do tega zaključka. Neumorno delo je ustvarilo metodo, ki nam kaže pot do smotra.

Ločimo se od svojih prednikov raznih skupin, ki so samo od daleč slutili novo dobo in se borili za njen razvoj v plitvinah, mesto v globokih tolmunih. Nismo pa negacija njih dela, pač pa izpopolnitev. Hočemo globlje: tam je začarana zmaga površini, iz globin reforme: in drugo smer, drug smisel zadobi narodno življenje.

Spoznavmo razliko in odstranimo jo! Za političnimi mesto kulturnimi cilji stremilo je učiteljstvo prejšnje dobe. Namesto kulturne, določala je politična smer vzgojo in poznejše praktično delovanje. Vzrok tiči v vzgoji. Šola sama ni dala in ne da niti danes nikake prave kulturne sinteze. Zahteva samoizobrazbe je rodilo to stanje, s tem pa je dalo pogoje globljega razmišljanja. Ni več vsa duševna hrana dnevno časopisje, pač pa moderna znanstvena dela. Dijaško življenje, prosti čas se je svoje dni večinoma preživel ob bokalu v razgovoru o politiki, pa to so bili že redki, globokejših ni bilo: odtod ali samo politika ali pa sploh — nič od danes na jutri, kakor kaže... Politični milje ki je obkrožal mlado, zavod zapuščajočo dušo, zapustil je v nji globoke utise strankarstva: odtod slepo sledenje brez lastne moči razmotrivanja. Izjeme so bile prej kot slej v oni dobi preganjane. V površini se je gibalo vse, v plitvini. To je bila torej njiva, ki je dajala narodu vzgojiteljev. Izšli so izšolani kot političarji brez kulturnih temeljev: odtod indiferentnost napram kulturnim vprašanjem moderne dobe, odtod okostenelost napram bliskoviti hitrici razvoja novodobnih znanosti in umetnosti in na podlagi teh ustvarjenim novim socialnim smotrom, odtod uskoštvo. Častne izjeme so hodile trnjevo pot med ljudmi — lastnega „prepričanja“!

Narodno-radikalno gibanje je napravilo enkrat za vselej konec: tla za svoboden in tekmovalen razvoj so bila tu. Danes pa že stopa v življenje nov rod, zavedajoč se, da le prepričanje, ki temelji na stebrih kulture in znanosti je neomahljivo. Več kulture, več znanja: poglobljenja hočemo.

Velja to za vas tovariši učiteljišniki, velja to za nas, ki smo že med narodom, velja to za narod sam. Politično vzgojen narod brez kulturne

podlage in smisla za kulturne cilje se da voditi demagogom; kulturno vzgojen, s političnim prepričanjem, slonečim na kulturnih temeljih se vodi sam. Tu, tovariši novega kova, čaka nas neobdelana poljana. Politika in politična agitacija ne sme biti misija našega življenja: „ljudje bodo izprijeni pod posledicami boja, ki se je pričel“ (Ibsen: Rosmersholm.) Stopnje nesrečnega razvoja političnih strastij ne smemo podpirati dalje; preobrat površini če dati reforma globine. Voluntaristično pojmovanje socialnih tvorb, kot posameznikov tudi, pokazalo in začrtalo je novo smer v delu med ljudstvom. Politična vzgoja naroda je racionalistična, mi pa hočemo dati novo smer čustvovanju. Lepo pravi sloveča, najodličnejša sodobna ženska misliteljica Ellen Keyeva: „Prastara blodnja je, da vladajo svet misli. Globlje sodobno dušeslovje korenini v prepričanju, da so čustva, ki ga vodijo“. V tej smeri je cilj našemu bodočemu delovanju. Je sicer to delo počasno in naporno, a kar je glavno in kar je posebno loči od dosedanega naših predhodnikov: trajno in zanesljivo je. Iz takih tal če vzkleti narodu nov dan.

Isti smoter, ista metoda velja pa tudi za vas tovariši učiteljišniki. — Tudi tu je nova smer, ki loči od starih: premala skrb in neobčevanje z naraščanjem jih bije sedaj po petah. Tovariši učiteljišniki! ni več v družabnem življenju razlike med nami in vami. Svojo bol, svoje težnje, svoje smotre hočemo zaupati drug drugemu; roko v roki hočemo hiteti in delati za realizacijo svete naše misije: poglobitve v mislih in srcih, v nas in po nas v vedno večjih kolobarjih med ljudstvom. V gospodarskem in narodnem življenju ne gre brez politike, tej ustvariti temelj je naša dolžnost. „Komur je zares pognala kultura v srcu, ta radi izpremenjene politične konstelacije ne bo izpremenil svojega bistva. Po vetru obračajo plaščice svoje ljudje, ki jim besede in čini ne izvirajo iz kulture. Kulturo svojo izroči političnemu pritisku le, kdor je nikdar ni imel“. (Dr. Ilešič: Kultura in politika.)

Smoter in pot sta začrtana v širokem: kulturno poglobljenje, stik z naraščanjem, širši in globlji kulturni razmah med ljudstvom.

Poglejmo rezultanto nove smeri kulturnega poglobljenja v razmerju: vedo in civilizacijo ter metodo in smoter zagovarjajoče principije.

Relativne vrednosti je vsako znanje v času tako ogromnega razvoja ved, kot ga nudi sodobno stoletje. Nikdo in nikjer ne dokonča z delom, vedno se mu nudijo in odpirajo nove perspektive. V tem je ločitev veka, ločitev čustva in misli človeštva od prejšnjih dob. Svobodno hrepenenje, svobodno polet proti resnici znači modernega človeka. Pomniti pa je, da je „stremljenje po znanstvenem spoznanju obenem stremljenje po etičnem prepričanju“. (R. Sehmann: Wege u. Ziele d. ph. Propädeutik.) Je to vodilen princip započetih novih potij. Iz povedanega se dosledno izvaja zahteva: potom samoizobrazbe sintezo posameznih rezultatov raznih znanstvenih in umetniških strok, več filozofičnega mišljenja. „Filozofično mišljenje ne pomeni nič drugega, kot stremljenje po sintezi, po enotnosti spoznanja, po enotnem shvačanju sveta in življenja“. (Sehmann.) Vsako predpostavlanje, avtoritativno sklicevanje pa je ovira razvoju, zato zahteva objektivnega razmatranja, to pa postulira zopet svobodni pokret. Izvira iz tega nasprotstvo vsaki konservativni smeri, pa naj zasleduje to organizirana verska družba ali pa lažinapredna politična struja. Kar velja za organizacije v širšem, najširšem pomenu, velja socialnim, strokovnim, ožje začrtanim krogom. Opozicijo vsemu, kar ovira napredek, metodo in celokupen razvoj. Smo pozitivno napreden živelj.

Kultura je idol, ta pa „krije iz realij“. Dosledno iz tega izvajana je zahteva po intenzivnejšem študiju narodno-ekonomskih razmer. Če se je

govorilo o teh, govorilo se je ker je tako zahtevala politična konstelacija, ne radi stvari same; še manj, da se stem zasigura svoboden razvoj vede in kulture. Prehajam k razmerju kulture in civilizacije. Je prva s svojimi elementi — svetovnim naziranjem, etiko, religijo in umetnostjo — individualna, idealna; tako je druga v svojih prvinah — industrijo, gospodarstvom, politiko in cerkvijo — realna, socialna. Iz teh dveh življenskih pogojev pa spoznamo — to v teoriji in praksi — da slednja vedno izigrava s svojima prvima politiko in cerkvijo, gospodarski in industrijalni moment v protikulturne svrhe. Kot bon-ton velja v navadnem življenju načelo: naj se ne vsiljuje lastnega individualnega prepričanja in naziranja drugim, pusti naj se vsakomur svoboden individualen razvoj; nasprotno se smatra za terorizem. Žal, da se javlja ta v historičnem kot sodobnem življenju v prepogosti obliki. Kogar politika, tega kultura, — „Cuius regio eius religio“ je žalosten odmev v domovini. „Resnično demokratična politika mora pretirani upliv strankarstva prevladati. Stranke bodo sicer vedno obstojale, ali ovirati ne smejo razvoja individualnosti ter storiti nasilstva nad utemeljenim prepričanjem“. (Th. G. Masaryk: Die ph. u. soc. Grundlagen des Marxismus.) Delovati je, da iz globljega kulturnega umevanja socialnih tvorb zrasto trdna etična načela, ki naj realizirajo zgoraj navedene misli prof. Masaryka. V toliko je dolžnost, da se natančneje spoznamo z različnimi političnimi sistemi in njih smotri, kajti če je ogrožena kultura, izvojevati ji je izhod, a to trajen: s kulturnimi sredstvi.

V krogotoču se giblje življenje kulture, politike in gospodarstva; upoštevati ta naraven tok je po zakonih narave dosledno: strgati posameznost — kot so storili predniki s politiko — je ekstrem.

Smo mal narod, ne moremo se meriti z našimi sovragi kvantitativno, skušati moramo, da se bode mogoče kvalitativno. Razvijati sile, je naša dolžnost. „Kultura razvija sile, politika jih večje in spretno uporablja... Seljaka politično prej buditi nego ga kulturno obraziti, je opasno počenjanje in demagogija“. (Dr. H. K. in. p.)

V širokem je načrtana nova pot novih tipov učiteljstva. Je to hrepenenje v času resnega premišljevanja po lepši, solnčnejši dobi. Svoboden polet, svobodna tekma, nove nemišljene misli, nehojena pota: razvoj v nas samih in med nami! Novo življenje narodu!

F. K.

VESTNIK ZA KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

Uvod v znanstveno mišljenje. Spisal dr. Mihajlo Rostohar. V Pragi 1909. Založila Znanstvena knjižnica v Ljubljani. Tiskala zadružna tiskarna v Krškem. Cena celemu delu v eni knjigi 5-20 K, v šestih posameznih snopičih snopič po 1 K. Naroča se pri upravništvu „Omladine“ v Ljubljani, Breg 12. Kot drugo delo naše Znanstvene knjižnice smo izdali izviren spis dr. Rostoharja. Tako delo se navadno imenuje Logika, pisatelj pa mu je iz tehničnih razlogov — kakor sam pravi v Predgovoru — dal gornji naslov. Obširnejšo in temeljitejšo kritiko prepuščamo slovenskim in slovanskim znanstvenikom, navesti hočemo samo razdelitev knjige. Delo se deli v uvod in štiri dele. Uvod govori o logiki kot teoriji znanosti in razpravlja o nekaterih važnejših logičnih terminih. Prvi del se peča z logično analizo stavkov, vrstami istinitev ter besednem pomenu. Drugi del obsega kritiko naravnega mišljenja, tretji razglablja o pogojih eksaktnih istinitev, četrti pa vsebuje metodologijo. Delo je jako široko zasnovano in tvori vsled tega debelo knjigo 18 tiskovnih pol. Tako lepo zunanjo opremo, tisk in papir je le

redko najti pri slovenskih publikacijah. Priporočamo knjigo vsem tistim, ki se bavijo s kako znanostjo, zlasti srednješolcem višjih razredov in akademikom.

Dr. Jos. Tomišek: **Aforizmi o klasičnem pouku.** Spis, ponatisnjen iz Izvestja prve državne gimnazije v Ljubljani, toplo zagovarja poučevanje klasičnih jezikov in na podlagi teh stare kulture na gimnaziji in je pisan tupatam jako prikupno.

Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino.** I. zvezek. V Ljubljani 1909. Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“. Natisnila „Učiteljska tiskarna“. Mični pripovedni spisi za ljudskošolske učence. Našim knjižničarjem priporočamo knjižico za ljudske knjižnice.

Leonid Andrejev: **Rdeči smeh.** Odlomki najdenega rokopisa. Preložil Vladimir Levstik. V Ljubljani 1909. Narodna založba. Čuden naslov in čudna vsebina! Grozote vojske in iz njih izvirajoča blaznost so izborno psihološko obdelane. Nekaj temnega, blazno-nejasnega in meglenelega so ti odlomki. Kdor želi kaj posebnega, naj čita! Knjižica stane 1:40 K, po pošti 10 h več.

RAZNO.

»Prosveta«, akad. fer. društvo v Ljubljani naznanja, da se je na zadnjem občnem zboru voljeni odbor konstituiral sledeče: predsednik: iur. Radovan Krivic, podpredsednik: iur. Ivo Zorman, tajnik: iur. Gilbert Zupančič, blagajnik: phil. Fran Vrhovnik, knjižničar: iur. Janko Vrančič, namestnika: iur. Viljem Krejči in vet. Janko Vizjak, preglednika: iur. Albin Pleško in iur. Fran Trampuž.

Sestanek slovenskih svobodomiselnikov, pristašev „Svobodne Misli“ se je vršil dne 5. septembra v Ljubljani v areni Narodnega doma. Udeležba je bila obilna in nekateri referati so bili dokaj temeljiti. Sempatam je bila debata jako burna. Naše mnenje je, da svobodomiselnost ni igračka, s katero bi se igrali nekateri prenapeti strankarji, menimo, da tisti ni najboljši svobodomislec, ki največ vpije in ropota. Ideal svobodne misli zahteva mnogo dela in precéj inteligentnosti, zaradi tega se nam ne zdi preveč umestno, ako se iz manj važnih taktičnih točk naredi cela afera. — Ljubljanskemu škofoju je delal ta sestanek sive lase, „Slovenec“ je pa satansko zlobno prinesel utihotapljeno poročilo o njem.

Izobraževalno delo v »Taboru«. V zadnjem mesecu preteklega tečaja je priredil izobraževalni klub več poučnih izletov, med drugim izlet v mestno plinarno in v deželno kmetijsko šolo v Grottenhofu pri Gradcu. Predaval je tudi tovariš Fr. Fischer o pripravi plina in o moderni razsvetljavi.

Za »obrambni sklad Ciril Metedove družbe« so sklenili prispevati člani akad. tehn. društva „Tabor“ v Gradcu na ta način, da se naredi v društvu skupine več članov, ki v petih letih plačajo 200 K. Dozdaj se je oglasilo pet deloma posameznikov deloma skupin, ki prispevajo v petih letih skupaj 1000 K.

Popravek. V dopisu iz Beljaka v zadnji številki „Omladine“ stran 79 se je vrnila pomota, da so v Beljaku štiri profesorji Slovenci; v resnici je tam le eden Slovenec v profesorskem zboru.

Dijaški almanah 1909—10. Letošnji naš koledar presega po bogati vsebini oba prejšnja. Točen je informativni del, zlasti glede srednjega šolstva. Izmed člankov omenjamo: Jože Pučnik: Ob III. shodu nar. rad. dijaštva; Ivan Lah: Ilirizem in slovensko dijaštvo; dr. Bog. Vošnjak: Današnji dijak in državne vede. O naših vseučiliških bojih prinaša dva članka z Dunaja

in iz Prage. Za žensko je namenjen sestavek naše sotrudnice: Narodne izobrazbe slovenski ženi. Slovenske dijakinje in slovenski dijaki sezite po našem tako aktualnem in priročnem koledarju. Cena 1 K. Naroča se pri upravnishvu „Omladine“, Ljubljana, Breg št. 12.

V »Dijaški almanah« se je vrinilo nekaj prav neljubih pomot, ki za-temnjujejo nameravani zmisel. Tako mora stati na strani 125 „politiške brez-obzirnosti in neznačajnosti“ ne pa „politiške brezbriznosti in neznačajnosti“; na strani 129 mora stati „podali več subjektivnega“ ne pa „postali več subjektivnega“; na strani 148 stoji blagoslov teh lepih ved“ namesto „blagoslov teh lepih let“. S.avek na strani 150 se mora glasiti takole: „Izmed idej so nekatere, katerim se ne more oddajati tvoja duša z ljubeznijo, voljo; bodi prepričan, da te ideje niso prave.“ *Uredništvo „Dijaškega almanaha“.*

Razpis častnih nagrad. V 2. prilogi letošnjega letnika smo razpisali dve častni nagradi za najboljši leposlovni spis in najboljšo literarno histo-rično razpravo o Gaju in njegovi dobi. V tej številki priobčujemo samo rezultat razpisa druge nagrade. Zdi se nam, da bi se bili tovariši lahko nekoliko bolj udeleževali tekme z znanstvenimi spisi. Nagrado dobi tovariš, čegar razprava je natisnjena v tej številki. — Leposlovnih spisov nam je došlo mnogo. Ker nismo mogli do sedaj še vseh natančno pregledati, na-znamimo v prihodnji številki, komu pripade nagrada. Natančneje sporočimo pismeno vsakemu tekmovalcu posebej. *Uredništvo.*

Deželni šolski svet dežele Kranjske je izdal odlok, v katerem strogo prepoveduje učiteljskim kandidatom učiteljišča v Ljubljani, čitanje glasila nar. rad. dij.: „Omladine“, obiskavanje nar. rad. shoda in sploh vsekakršnih prireditev od te organizacije, bodisi znanstvenih predavanj ali katerihkoli drugih stvari. — Tako je! Mesto da bi se disciplinarni red učiteljišča z ozirom na vzgojna načela in na to, da zapusti kandidat kmalu zavod in postane popolnoma samostojen, temu primerno preuredil, ga proti zdravim načelom pedagogike tirajo do skrajnosti. in se vtikajo takorekoč v privatno življenje dijakovo. Seveda, sl. dež. šol. svet dela tu le za dobrobit učiteljiščnikov, da se jih obrani vsakokršnega vpliva, bodisi s kateregakoli stališča in strani; prezrl je pa tu „klerikalno“ glasilo „Mentor“ in „Zoro“, prezrl je tu vplivanje od strani „Uniona“ in „Kat. Tiskarne“, kjer se nauče dijaki hinavščine in se jih vzgaja za denunciantne. — Ni čuda, ako se najdejo med učiteljskim stanom neznačajneži, ala S. e tutti quanti! — Da, seveda; učenost, ki jo pridobe dijaki po sedanjem učnem načrtu na naših učiteljiščih, je tako ogromna, da jim ni potreba se tudi izven šole privatno izobraževati — za to je že preskrbel klerikalni aparat naše slavne vlade. Pričakujemo, da sl. dež. šol. svet prepove tudi zahajati v „Sim. Gregorčičevo knjižnico“, ker knjižnice na učiteljišču so tako popolne, da je iz naše literature, ki ni bog ve kako velika, dobiti vse proizvode v njej!!! — Seveda, če prosi ravnateljstvo za tozadevno doklado, se mu odgovori: „Ni denarja!“ — seveda za vas! — Vemo, od kje piha veter in da se hoče zatreti še to svobodno gibanje učiteljiščnikov, ki so ga imeli do sedaj! Tudi to vemo, da hoče sl. dež. šol. svet zatreti vsako izvenšolsko samoizobrazbo učiteljiščnikov — saj je njega zastopstvo popolnoma klerikalno in je klerikalizem nasproten vsaki kulturi in izobrazbi!

Za »dijaško kuhinjo« v Mariboru so priredili tamošnji slovenski gimnazijci dne 3. vinotoka dve gledališki predstavi. Tako se praktično iz-polnjuje načelo samopomoči v posnemanje v drugih mestih!

PO OBLETNICI.

Zgodovina, politična in kulturna, slovenskega naroda se je doslej vršila nekako v epizodah. Pojavile so se tupatam mogočne individualnosti in si ustvarile svojo šolo, svoj krog in utisnile dotični dobi svoj pečat.

Ali pa je vrgla tujina močan val v našo domovino in ta val je narasel in se visoko vzdigoval, potem pa je počasi splahnil. Sledove njegove sile in njegovega dela pa nahaja le še zgodovinar v preperelih naših prvih časopisih, v neizdanih rokopisnih ostalinah. Redko, prav redko se poznajo sledovi še v sedanjem slovenskem javnem življenju. Velika ideja združena Slovenija, ki je nekdaj prevevala naše življenje, se najde le še tupatam kot ornament v programu kake politične stranke.

Mi mladi čutimo najbolj vso nedoslednost, opažamo najbolj to skakanje od slučaja do slučaja, ker ne moremo imeti osebnih spominov, ker živimo zavedno komaj dobro desetletje. Naša zgodovina je nanizana iz odlomkov, včasih prav heterogenih, nasprotujočih si odlomkov; to čuti slovenska mladina, to pa vedo na podlagi virov tudi naši kulturni historiki. Pripetilo se je pač že čestokrat, da je ta ali oni globlje misleči mož poskušal spraviti v zvezo preteklost s sedanostjo, odkriti one izrastke, ki posegajo iz davnine v naše dni, in proučiti organične nastavke preteklosti. Tako je bilo na primer glede Trubarja. Pa to slučajno ni bilo po volji gotovim političnim plitvežem: z zofizmi, s strankarstvom so udušili to samo na sebi utemeljeno stremljenje, ki bi bilo v marsičem poglobilo spoznavanje samih sebe, in amputirali so našo zgodovino. In ilirizem, mladeniška doba našega naroda? Gotovo je, da je ostalo marsikaj od njega do današnjih dni, toda vse to je nekako razkosano in razcefrano, brez logične zveze in brez notranje — nujne kontinuitete. Učenjaki, ki so prebrskali ostanke tedanjih časov, so slavili Gaja v Krapini — širom domovine pa se je oglašal le slaboten, zamolkel odmev. Kaj je bil Gaj? Kaj nam je ostalo od njegove velike delavnosti, od njegovih silnih idej?

Nekaka pozabljivost, umetno negovana od naših vlad, ki določajo obseg in namen našega šolstva, nekaka pozabljivost, izrabljana od efemernih političnih strank, je značilna za naše narodno življenje.

Iz pozabljivosti pa se poraja površnost. In tudi ta lastnost je značilna za naše narodno življenje.

Živimo v času, ko je pri nas klerikalizem dospel po dobro zasnovani in preračunani poti do skoro absolutnega gospodstva. Zmaga na Kranjskem, Štajerskem, najnovejši klerikalni uspehi na Goriškem! In s čim je klerikalizem to dosegel? Dobri dve tretjini uspehov lahko pripozna svojim lažem. Sokolska

telovadba je bila za Mahniča poganstvo, narodna misel je bila svoj čas protikrščanska. In sedaj? Klerikalci gojijo telovadbo, izdajajo se za radikalne narodnjake — pri tem pa lažejo! Klerikalizmu ni telovadba, ne narodnost smoter sam na sebi, poslužujejo se jih le kot dobrih političnih sredstev. In to je laž, je varanje! Dobro vedoč, kako globoko je ukoreninjena narodna ideja v našem narodu, kako velikega pomena je Sokolstvo, in boječ se obenem, da bi napredne stranke, zagovornice teh dveh idej, ne napredovale, je klerikalizem ukradel oboje in se našemil z lažmi. Uspeh pa je bil, da je šla masa za lažmi v klerikalni tabor.

Na nasprotni strani, ki bi morala, ako je napredna, natančno proučiti bojišče in se odločno postaviti v bran, pa je zmagala površnost. Ona napredna stranka, ki je tako familiarno vodila politiko v preteklih desetletjih, je ostala familiarna tudi še poslej. Voditelji so kakor dobro situirani, na mehkih naslonjačih počivajoči družinski očetje, čitali svoje časopise in so živeli od dne do dne ob dnevnih novostih brez pogleda v preteklost in brez pogleda v bodočnost. Nobene nove ideje, nobenega globljega, temeljitejšega proučavanja naših socialnih razmer, nobene agilnosti: taka je stranka, ki bi morala z vso silo in energijo, s temeljitostjo in dalekovidnostjo voditi boj proti nazadnjaštvu.

Slovenska javnost pa, ki se ne udeležuje političnih borb in je tudi kulturno popolnoma pasivna, pa kaže čudne — dejal bi — psihopatične znake. Vidi in sliši vse ter verjame vse tisto, kar ji ta ali ona stranka od slučaja do slučaja pove, pa naj si bo to še tako nasprotujoče si. Razsodnosti ni. Danes klerikalci lahko trdijo to, drugi dan pa nekaj popolnoma nasprotnega — in javnost jim verjame i prvo i drugo. Vemo, kaj je masa in kaj je psihologija mas, toda danes so psihološki karakterji mase pri nas že tako do skrajnosti pretirani, da bi lahko s polnim pravom govorili o nekaki psihopatologiji mas. To pa se je zgodilo le po krivdi koruptne klerikalne agitacije, ki izrablja na nedostojen in nepošten način instinkte masne . . .

Te misli se nam same od sebe porajajo, ko stojimo po 20. septembru ob grobu naših žrtev Lundra in Adamiča.

Čudno! Namesto, da bi ogorčeno stiskali pesti proti onim, ki so nas v Ptujju sramotili in proti onim, ki so nam v Ljubljani izkazovali naklonjenost in ljubezen, se pečamo rajše z našimi domačimi razmerami. Zakaj? Ravno ob 20. septembru smo vnovič in toliko jasneje spoznavali klerikalne laži in klerikalno goljufijo. Lani je vihrala na Katoliški tiskarni žalna zastava, letos je „Slovenec“ blatil spomin lani padlih mladeničev. Lani je žaloval ves slovenski narod, tudi klerikalci, letos pa smo videli, da klerikalna javnost nima nobene razsodnosti, da je ta javnost neznačajna. Med vsemi klerikalci se ni našel en mož, ki bi bil protestiral proti takemu nepoštenemu ravnanju, proti takemu lažnivemu nastopanju.

In če se morda zgodi, da bo 20. september 1908 zapisan v slovenski zgodovini kot žalostna epizoda, bodo tega krivi klerikalci in bo tega kriva ona napredna stranka, ki se živi ob površnosti.

Govorili smo odkrito in naravnost, misli, ki so se nam porodile spontano ob grobu narodnih mučenicov, smo morali povedati, ker je potrebno, da

enkrat vidimo vso nagoto klerikalnih laži in vso površnost naših naprednih strank.

Spoznanje je bridko, a obenem koristno. In koristno mora biti to spoznanje za nas, mladino. Naše javno življenje je potrebno korenitega preosnovanja potem temeljitih študij, poštenih bojev. Mi začnimo pri samih sebi! Naš narodno-radikalni program je podlaga: zidajmo dalje vstrajno in marljivo in ne udajajmo se praznim nadam, da bo mogoče preosnovati našo domovino v par kratkih letih.

V teh mislih in v treznem delu se spominjajmo žrtev 20. septembra

Lundra in Adamiča!

SLAVKO WEIXL, PRAGA:

SLOVENSKA UNIVERZA, PREDVSEM PRAVNA FAKULTA IN NAŠE PREDPRIPRAVE.

Komaj je začel slovenski narod politično živeti, že so se tudi pojavile zahteve po slovenskem vseučilišču. L. 1848. so se potegnili naši poslanci v parlamentu z vso odločnostjo za to našo kulturno potrebo ter tudi dosegli nekaj drobtin: slovenska predavanja v Ljubljani, ki so se l. 1849. nadaljevala v Gradcu, tu sicer v kratkem prenehala, bila l. 1871. na burno zahtevanje slovenskega naroda na pravni fakulteti znova kreirana, a kmalu zopet opuščena. Malodane 40 let že ni več slovenskih pravnih predavanj v Gradcu.

Dejstvo je, da nijednega avstrijskega naroda vseučiliška borba ni bila tako brezvspešna kakor naša. Čehi in Poljaki se morajo ponašati poleg Nemcev z lastnimi univerzami, Malorusi imajo v Lvovu dokaj stolic, za Lahe je le vprašanje časa, da se jim restituira l. 1904 v Inomostu ustanovljena, a kmalu sistirana fakulta. Sicer pa imajo laški pravniki na podlagi neke starejše ministrske odločbe interimno pravico polagati v Gradcu izpite v laščini. Le Slovenci nimamo ničesar.

Zatrjuje se kaj rado: težišče našemu vseučiliškemu boju leži v političnih krogih. Do neke mere je to resnica. A kaj so nam ti politični krogi zlasti izza l. 1871. izvojevali? Ničesar! Bili bi danes brezdvomno že kje drugje, ko bi se smatralo vseučiliško vprašanje zato, kar je, namreč za eminentno kulturno vprašanje, na katerim je pri današnjih avstrijskih razmerah političnega skorej le toliko, kolikor se tiče vzdrževanja zavoda po državi. V političnih krogih je ležalo to naše vprašanje nekoč in tam leži še danes. Zato smo pa tudi še danes tam, kjer smo bili že pred začetkom našega boja. Res, imeli bi na kaki ljubljanski stavbi najhitreje napis: „alma mater“, če bi to hotela parlamentna večina, ali baš ta je s c. kr. naučnimi ministri vred navajala gostokrat tehtne

in netehtne vzroke proti slovenski univerzi. Čisto naravno pa nobena vlada ni storila nikoli niti najmanjšega koraka, da bi odpadli ti vzroki. Izgovarjale so se vedno le na potrebne priprave, na predpogoje, a teh predpogojev ustvariti niso hotele. Utihnila je za tem naša zahteva, a le, da bi pri boljši priložnosti odmevala le še silneje. Organizovali smo ljudstvo, dali vseučiliškemu boju značaj splošno-narodnega boja. In uspeh? — Negativen!

Zasledujemo li zgodovino našega vseučiliškega boja, presodimo ta boj docela objektivno, vidimo, da so ga vprizarjali poslanci s političnimi krogi na Slovenskem in z akademsko mladino vred navadno ob priliki važnejših dogodkov, da pa stvari niso smatrali resno. Mnogim je služil vseučiliški boj le kot trenutno sredstvo k popularnosti in utrditvi mandata.

Jedini veseli pojav v dobi po l. 1871 je sklep kranjskega deželnega zbora, ki je l. 1898. določil za slovensko vseučilišče pol milijona kron in ustanovil dvoje štipendij po 1800 K za habilitante, istotako sklep ljubljanskega občinskega zastopa, ki je žrtvoval za univerzo 100.000 K.

Že je deset let, kar smo začeli zbirati ta denar za slovensko univerzo Dejanskega dobička od teh naloženih tisočakov sicer še danes nimamo, pač pa od obeh ustanov, ki se podeljujejo ali bi se vsaj imeli podeljevati vsako leto slovenskim habilitantom. Dobili smo na ta način nekoliko sil, ki nam obetajo že sedaj mnogo. To pa je tudi ves registriranja vredni napredek v našem vseučiliškem boju po katastrofi 1871. leta.

Neko posebno veselje do tisočakov, shranjenih v hranilnicah je značilno za naš ekonomski čut. V hranilnice nosijo naši malopodvzetni ljudje svoje prihranke, v hranilnice pa nalagamo tudi ogromne vsote, ki smo jih svoje dni nabirali z velikim navdušenjem za ta ali oni narodni namen; tako leže n. pr. že precej let v hranilnici tisočaki, darovani od slovenskega ljudstva za zgradbo „Dijaškega doma“ v Celju. Slično je s 600.000 K za našo univerzo. Nočem trditi, da ni trebalo misliti na stavbo in določiti znatne vsote. Saj so znani motivi, ki so napotili naše kranjske vseučiliške bojevnike iz leta 1898. k temu koraku. Toda danes, po preteku dobrega desetletja za nas ni odločilen le takratni motiv, nego se moramo baš v očigled našim neuspehom v vseučiliškem boju vprašati: za koliko smo napredovali?, ali natančneje: koliko tistih neobhodnostij za moderno univerzo — kakoršna ima biti ljubljanska — smo si ustvarili s temi tisočaki? Seve moramo varovati stališče, da lepa stavba, ki bi si jo mogli postaviti vsak čas s temi denarji ni najvažnejši zadevni predpogoj.

Poskrbeti naši univerzi pošteno stavbo ter investicije, je dolžnost države, ko bi se šlo tudi za več kot milijon kron in uverjeni smemo biti, da bi se to pri današnji slovanski večini in splošnem razpoloženju v parlamentu s pomočjo količkaj nam prijaznega ministrstva še dalo doseči. Saj nasprotniki slovenske univerze ne bodo nasprotovali radi vsote nego iz principa. Stranke pa, ki ji principijelno ne nasprotujejo (Slovani in socijalni demokratje) bodo glasovale za potrebne vsote tudi, ako bodo znatne.

Druga pa je s predpogoji. Res, dolžnost države je, jih ustvariti; toda predpriprave se naravno ne morejo izvršiti čez noč, nego treba za to leta in leta; a to je pri naših avstrijskih vladah, ki žive le bolj kratko življenje, težavno. Kar vzame jedna vlada v roke, tega njena naslednica navadno ne izvrši, naj si že tega ne sme, noče ali pa ne more. Saj je splošno znano, kaka korupcija vlada pri nas v ministrstvih v obče, vsled baš na polju šolstva se srečajočih narodnih nasprotstev pa še posebno v naučnem ministrstvu. Zato nam naše vlade ne morejo ustvariti zadostnih predpogojev. Te moramo marveč imeti sami na skrbi.

Jedino, kar se je od naše strani storilo za ustvaritev predpogojev ste ustanovi iz l. 1898. za slovenske habilitante. S tema bi si imeli izgojiti potrebne docentske moči in res se moremo danes že ponašati s sicer majhnim številom mož, pripravljenih se posvetiti vseučiliški karijeri. Bodo pa li tudi zmožni dati slovenski univerzi kar v začetku slovenski značaj? Bodo li sploh mogli v kratkem ustvariti oziroma dvigniti slovensko znanstveno literaturo? Če se bodoči docent pripravlja na svoj poklic vseskozi v tujem jeziku, če se naposled tekom let niti enkrat ne potruži napisati ter objaviti kako razpravo ali vsaj razpravo v slovenskem jeziku — o habilitacijskih spisih sploh ne govorim — potem moramo le dvomiti, da bi mu znanstvena slovenščina ne delala težkoč.

Toda, ko bi se tudi zavedal ta ali oni habilitant, da pojde kedaj na slovensko univerzo, bi mu bilo neprijetno, ker brezplodno, napisati kaj večjega v slovanskem jeziku. Saj je znano, da še popularno-znanstvena dela ne gredo v denar, kaj šele doktrinarna! Zato je težko z založniki. A uprav tu se je imelo nekaj ukreniti že pred leti. Ne bilo bi potem v slovenski znanstveni literaturi mizerije, na kakoršni trpimo danes.

Nočem seči po drugih fakultah; omejim se na pravno. Pravni študij je na Avstrijskem deljen v 3 dele: na pravno-zgodovinski, judicijelni in politiški del. Snov je v vsaki skupini precej zaokrožena.

Kakor druge vede se poslužuje i pravna veda v svrhu orientacije na znanstvenem polju kaj rada revij. Pri večjih narodih je zadevna specializacija znatna baš vsled velikega števila sotrudnikov in čitateljev. Eksistuje tu kopica specialnih revij za pravno zgodovino, za judicijelne in za politiške vede, da, ponekod seže specializacija še mnogo dalje. Pri nas so pravne revije specializovane v toliko, da je naša jedina pravna revija — Slovenski pravnik — omejena na judicijelno snov. Historija prava (slovensko in slovansko pravo!) seve ne more imeti lastne revije, če se za stvar ne zavzemo bodoči vseučiliški docentje, ki jedini ji morejo zagotoviti življenjske pogoje. Politiške vede negujejo danes poleg „Naših zapiskov“, „Časa“, „Slovana“ le razni članki in člančiči v naših politiških listih in glasilih gospodarskih organizacij. Odtod pa tudi sramotno šarlatanstvo v našem javnem življenju. Politiki na Slovenskem dajejo smer ljudje brez globljega razumevanja državnih in državljanskih odnošajev, ljudje, ki so jim tuji osnovni državni principi. V našem

narodnem gospodarstvu odločujejo pogostokrat osebni in strankarski oziri mesto razuma. Odločilna mesta zavzemajo neredko ljudje, ki jim manjkajo najprijemljivejši pojmi narodnega gospodarstva in narodno-gospodarske politike. Odtod naš slab gospodarski napredek ter številni nevspehi na gospodarskem polju. Povsod velika površnost, ki ji je kaj dobrodošlo pomanjkanje zadostnega števila kritikov — strokovnjakov, osobito pa pomanjkanje revije, v kateri bi mogli prvi postaviti s strogo znanstvenimi pripomočki naše diletantstvo na političkem in gospodarskem polju pred formo slovenske javnosti.

Pravni zgodovini je baš vsled njenega strogo teoretiškega značaja praktikom le težko dati netiva, ker se morejo žnjo znanstveno uspešno baviti le teoretiki — profesorji. Zato ne moremo računati na kako posebno lastno pravno-zgodovinsko literaturo, predno nimamo pravne fakulte.

Druga je z judicijelno in političsko skupino.

Neobhoden pripomoček k študiju judicijelne vede so zakoniki. Brez zakonikov danes ni judicijelnega študija. Slovenski zakoniki so pogoj uspešnemu predavanju judicijelnih ved v slovenskem jeziku. Toda v zbirki slovenskih zakonikov najdemo znatne vrzeli; cele vrste potrebnih zakonikov sploh nimamo ali pa se moramo zadovoljiti s kako zastarelo, današnjim zahtevam našega jezika nikakor neustrezajočo izdajo. Pomanjkanja večjih izvirnih judicij. del je umljiv, ko nimamo niti prevodov najvažnejših tujih del.

In političska stroka? Narodno-gospodarske in državne vede so našle doslej na Slovenskem pa šele prav malo znanstvenih raziskovalcev. To polje je pri nas še danes domena najtipičnejših diletantov ali pa zmožnih, toda propalih značajev, ki na ljubo raznim verskim in nerazsodnim ljudskim masam ter strankinim ali pa dostikrat le osebnim interesom onečaščajo vso vzišenost političske vede. Naši časniki, naj si še so klerikalni, napredni ali pa socijalistiške barve govore dovolj za istinitost teh besed. Res, da se zasledi včasih kak napredek, toda vse ostane brezplodno dotlej, da se bodo s temi vedami začeli znanstveno baviti baš tisti, ki so v to v prvi vrsti poklicani — naši pravniki. Doslej so ti političsko panogo le preveč zanemarjali. Končno pa ni čudo, če ne moremo govoriti o kakih posebnih samostojnih delih, ko nam še manjkajo prevodi znamenitih tujih del in to danes, ko zahtevamo z vso odločnostjo svojo pravno fakulto, na kateri se bodo predavale seve tudi političske vede in pri čemur si pač noben prijatelj slovenske univerze ne bo želel da bi bile baš političske stolice na ljubljanski univerzi nekak „politicum“ za trenutno nadvlado na Slovenskem se borečih slovenskih strank, bojazen, ki jo v očigled kranjskim razmeram pač opravičeno izrečemo.

Tako se pripravlja pri nas pot univerzi. Da zadeva ne more naprej, je umljivo. Ne kaže nam zato še dalje hoditi po stari cesti, ki je absorbirala na številnih shodih mnogo naših delavnih sil, a nam ne prinesla zaželjenega vspeha. Seči nam bo po novih sredstvih, odstraniti vladajoče nedostatke, da spravimo vseučiliško vprašanje vsaj za korak naprej. Ustvarimo univerzi prepotrebne predpogoje!

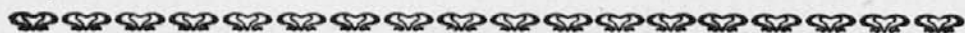
Docentskemu vprašanju kaže posvetiti več pozornosti, več gmotnih žrtev. Prevelika štedljivost tu ni na mestu. Naivno je misliti, da bo mogla slovenska univerza reflektirati na slehernika, ki smo ga poslali v tujino „nadaljevat študije“. Prav tako naivno pa je misliti, da je tak denar zavržen. Podeljevati bo torej treba na leto več kot dvoje ustanov. Dolžnost stipendistov pa bi bila objaviti po študijah kako slovensko razpravo ali vsaj razpravo iz zadevne stroke. Eventuelne založniške stroške naj prevzame kaka korporacija. Danes, ko se morejo slovenski habilitantje vsposobljati za docenturo v Pragi in v Zagrebu — v slovenskem jeziku, smemo gotovo tudi zahtevati slovenske habilitacijske spise. Še nekaj. O kranjskem deželnem odboru se pripoveduje zanimiva anekdota. Zahteval je namreč baje od nekega habilitanta garancije, da na bodoči ljubljanski univerzi ne bo predaval v protikatoliškem duhu.

To blamažo, spominjajočo na Kitajski zid, bi dotična odborniška korifeja svojim ljudem, ki vedo, kaj je univerza, že smela prihraniti.

Najnujnejša je zahteva po slovenskih zakonikih. Kranjska dežela naj da društvu „Pravnik“ na razpolago potrebno vsoto, da pridemo čimprej do slovenskih izdaj avstrijskih zakonikov. Obresti od naloženega pol milijona naj se porabijo mesto za dijaške ustanove za nagrade, eventuelno za tiskovne stroške. Novejši zakoniki pa, á la dr. Volčičev Civilnopravni red pa bi naj bili vzor nadaljnim slovenskim izdajam avstrijskih zakonikov.

Revije! Kazalo bi še najbolje, razširiti „Slovenski pravnik“ v splošno-pravno revijo. Naši bodoči docentje bi morali biti duša temu podjetju, saj bi bilo to slednjič le njim samim v prosep.

(Dalje prihodnjic.)

VI. REDNI OBČNI ZBOR „PROSVETE“.

Letošnji redni občni zbor „Prosvete“ se je vršil v Ljubljani dne 4. sept. v dvorani hotela „Ilirija“ ob obilni udeležbi.

Tov. predsednik Trampuž otvori občni zbor in pozdravi goste in tovariše. Izvaja, da hoče „Prosveta“ s stvarnimi razpravami in treznim delom pokazati slov. javnosti, da je ona še vedno prva in najvažnejša dijaška organizacija na Slovenskem. Spominja se shoda katoliško-narodnega — recte klerikalnega dijaštva, ki je bil le agitacijska predstava S. L. S. Ni čuda, da se toliko hvali, govori, proslavlja in blagoslavlja, ko se je pa cela klerikalna stranka postavila na noge za en sam shod. Velika večina slovenskega dijaštva je še kljub vsemu temu napredna in svobodna. Spričo teh dejstev mora napredno, zlasti nar. rad. dijaštvo koncentrirati in organizirati vse svoje sile in odstraniti vse več ali manj nevarne napake. Razmerje „Prosvete“ do drugih dijaških fer. organizacij je ostalo skoro

nespremenjeno. „Prosveta“ ne deluje na Goriškem, v Istri in Trstu, ker obstojajo tam tri fer. društva. V drugih slov. pokrajinah pa dela ali direktno centrala, ali pa podružnice in odseki. Zastopana je bila na Ciril-Methodovih skupščinah v Ptuju in na Jesenicah, pri kongresu slov. časnikarjev, shodu za slov. vseučilišče v Ljubljani in na slavnosti 40letnice „Slovenije“ na Dunaju.

Tajniško poročilo je podal tov. Krejči, ki ga je kooptiral odbor namesto odstopivšega tajnika. „Prosveta“ si je stavila nalogo delati na polju ljudske izobrazbe s knjižnicami in predavanji. Letos je ustanovila 12 novih knjižnic, mnogo pa jih je izpopolnila. Potemtakem se je število lansko leto ustanovljenih knjižnic podvojilo. Zlasti veliko je bilo dela z občinsko knjižnico v Trbovljah, ki šteje okoli 500 izbranih knjig. Vsled pomanjkanja dobrih predavateljev se je vršilo le predavanje v Domžalah. „Prosveta“ je priredila v Ljubljani 4 poučne izlete in sicer v tobačno tovarno, plinarno, elektrarno in predilnico. Posredovala in pomagala je zlasti pri naročanju knjig za različne ljudske knjižnice. V Ljubljani je prirejala redne sestanke članov, kjer se je porodila marsikatera dobra ideja. V začetku šolskega leta je izdala posebne letake s pozivom na slov. stariše, naj vpisujejo otroke le v slov. šole. Ob priliki 20. IX. je položila venec na grob narodnih žrtev. — Odborovih sej je bilo 18. — Tajnik se s hvaležnostjo spominja dobrotnikov, ki so „Prosveti“ omogočevali uspešno delo. (Priobčeni so že v prejšnjih številkah „Omladine“. Ur.) Končal je svoje poročilo z besedami: Podobne malim trdnjavam stoje naše knjižnice ob meji. In če se množe v sedanjem razmerju in naše delo ne preneha, bomo kmalu tvorili z drugimi narodno-obrambnimi društvi, šolskimi in gospodarskimi, trdno skalo, ob kateri se bodo razbili najsilnejši valovi.

O blagajniškem stanju je poročal tov. Zorman. Denarnega prometa je bilo v društvenem letu 1908/09 7526 K 93 h, za 2079 K 95 h več nego lani. Dohodkov je bilo 3855 K 64 h, izdatkov pa 3671 K 29 h, torej je prebitka za prihodnje leto 184 K 35 h. Čistega premoženja je 4436 K 69 h, od lanskega leta se je torej povečalo za 1344 K 59 h.

Iz knjižničarjevega poročila posnemamo, da ima osrednji odbor „Prosvete“ 41 knjižnic, ustanovljenih deloma od društva samega, deloma od abiturientov. Letošnje leto je ustanovila naslednjih 9 knjižnic: 1. Jesenice, 2. Celovec, 3. Draga, 4. Rateče, 5. Domžale, 6. Št. Pavel, 7. Spodnja sv. Kungota, 8. Slivnica in 9. Zibika. Skupaj štejejo nad 700 knjig. Izpopolnili sta se knjižnici v Vel. Loki z dvajsetimi in v Zagorju s šestinšestdesetimi knjigami. Inventarno število knjig se je dvignilo od 3638 na 4644. V zalogi je še 340 vezanih in okoli 150 broširanih knjig. Revizija knjižnic je pokazala, da ljudstvo zlasti novejših pisateljev ne čita rado, proti Cankarju posebej kažejo čitatelji naravnost nekako „idiosinkrazijo“. (Umevno! Ur.) Število čitateljev revidiranih knjižnic (pregledali so odborniki 11 knjižnic, poročila pa so poslali knjižničarji 8 knjižnic) znaša ca. 1760, $\frac{3}{5}$ moških, $\frac{2}{5}$ ženskih različne starosti. Največ čitajo knjige Gorenjci. V kratkem se izda popolnoma moderno urejen seznam knjig za večje in manjše ljudske knjižnice.

Pri debati je povdarjal starešina dr. Fettich, da moramo resno misliti na to, kako bi se dalo uspešno organizirati predavateljstvo. O Simon-Gregorčičevi javni ljudski knjižnici in čitalnici je poročal starešina Ribnikar. Ta velepomembna inštitucija ustanovljena po inicijativi „Prosvete“ sicer dobro izpolnjuje svojo nalogo, vendar pa kažejo nekateri vodilni možje precej brezbržnosti, ki bi morda lahko škodovala.

V imenu preglednikov predlaga tov. Pleško celemu odboru absolutorij, odstopivšemu tajniku in podpredsedniku absolutorij z grajo.

Pri izpremembi pravil je bil odklonjen predlog glede častnih in podpornih članov, pravila so se izpremenila le glede častnega sode in razdružitve društva.

Poročilo osrednjega odbora so spopolnila poročila posameznih podružnic in odsekov. Slovenjebistriški in konjiški odsek „Prosvete“ je bil ustanovljen 4. avgusta 1908. Na sestankih so referirali: tov. Jurečko: o organizaciji, tov. Starovašnik: o počitniškem delu srednješolca in tov. Pučnik o društvenem delovanju. Odsek ima dve knjižnici, eno na Spodnji Polskavi, katero vodi gdč. Westrova, za kar se ji izreka najtoplejša zahvala, drugo na Črešnjevcu, obsegajočo 140 knjig. Imela je 17 K 40 h dohodkov in izdatkov za nove knjige 10 K 90 h. Odsek je imel 279 K 40 h dohodkov in 258 K 50 h izdatkov. Za poljčansko knjižnico se je nabralo 49 K 70 h. Na občnem zboru dne 26. avgusta je referiral tov. Mlakar: Nekaj misli o ljudski izobrazbi.

O podravske podružnici „Prosvete“ v Mariboru je poročal tov. Brunčko. Podružnica šteje 10 knjižnic. V preteklem letu sta se ustanovili dve novi v Vuzenici in Teznu pri Mariboru. Knjižnica v Brestenici se je morala začasno opustiti, ker se je knjižničar preselil drugam. Vrlo napreduje knjižnica pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu, ki ima 162 knjig. Pozimi l. 1908/09 je prečitalo 52 čitateljev 568 knjig. Podružnica, ki se je ustanovila 9. prosinca 1909. je prevzela vse akt. in pas. premoženje dotedanega odseka. Imela je 294 K 27 h dohodkov in 126 K 6 h stroškov, torej znaša prebitek 168 K 21 h. Organizirala je pošiljanje časopisov na mejo.

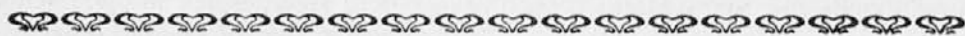
Dolenjska podružnica „Prosvete“ v Novem mestu je priredila veliko veselico v „Narodnem Domu“, katere čisti dobiček je deloma dobil „Radogoj“ (350:43 K), ostalo podružnica (115:81 K). Tov. Fux je imel v Metliki ciklus treh predavanj „Iz zgodovine slov. naroda“, v Novem mestu pa je predaval tov. Sovre o slov. vseučiliškem vprašanju. Izpopolnila je kočevsko knjižnico z 80 knjigami, ustanovila v Novem mestu domačo knjižnico poljudno-znanstvenih del, javni knjižnici v Rodinah in Vel. Laščah. Oskrbuje v celem 9 knjižnic. Dohodkov je bilo 374:79 K, izdatkov 314:45 K, torej znaša prebitek 60:34 K.

Poročilo o delovanju celjske podružnice je poslal tov. Stor. Podružnica ima 4 knjižnice in prireja poučne sestanke. Od julija 1908. se je prečitalo na Polzeli 821 knjig.

Nato so se vršile volitve, pri katerih so bili z vzklikom voljeni predsednikom iur. Radovan Krivic, v odbor: iur. Iv. Zorman, iur. Gilbert Zupančič, phil. Vrhovnik, iur. Janko Vrančič, za namestnika iur. Viljem Krejči in vet. Janko Vizjak, za preglednika: iur. Albin Pleško in iur. Fran Trampuž.

Pri slučajnostih je omenjal phil. Lah knjižnico Matice Slovenske, ki naj bi se uredila in odprla vsem znanstvenikom. Gosp. tajnik „Sl. M., Podkrajšek je pojasnil, da se knjižnica po zaslugi dr. Ilešiča že urejuje, da pa so pri tem silne težkoče. Knjig za sedaj še ni mogoče izposojevati, ker jih zaradi nereda ni mogoče najti. Tov. Zalokar govori o klerikalni skrbi za mladino in o vlogi slov. napredne inteligence med mlajšim dijaštvom. Nato je občni zbor izbral več odsekov za pripravljalna dela za III. nar. rad. shod.

Med gosti smo opazili več gospodov starešin, prof. Vajda, g. Podkrajška in druge.

A. D.:

HRVATSKA NAPREDNA OMLADINA.

(Poročilo o I. shodu H. N. O. na Sušaku dne 6. 7. in 8. avgusta.)

Opća načela, s kojima je napredna omladina stupila u život, već ne dostaju. Ona nam kazuju samo cilj, za kojim nam je ići. „Trebalo odrediti i put, kojim ćemo do njega doći.“ Te besede čitamo v oklicu hrvatske napredne omladine, s katerim vabi svoje somišljenike na sušački shod, ki se je vršil 6., 7. in 8. avgusta. Potreba preciznega programa in potreba splošne organizacije je rodila ta shod, ne pa želja po manifestacijskem zborovanju, kar je bil de facto splitski shod slovenskih in hrvaških klerikalnih dijakov. Zato lahko hrvatska napredna omladina s ponosom kaže na uspehe svojega prvega zbora, dočim furtimaši ne vedo družega povedati, nego koliko stotin jih je bilo.

Shod se je začel v petek 6. avgusta ob 9. uri. Ker pa je večina udeležencev bila na Reki že prejšnji dan, zbrali so se zastopniki posameznih mest v kavarni „Panahof“ na Reki k predkonferenci, na kateri so se določile zadnje formalnosti glede shoda.

Nad sto tovarišev je bilo zbranih v dvorani „Hrvatske čitalnice“ na Trsatu, ko je v petek dopoldne ob 9. uri otvoril podpredsednik sušačkega kluba „Jurislav Janušić“ tov. Banić shod ter pozdravil udeležence v imenu sušačkega dijaštva. Na njegov predlog so bili nato izvoljeni jednoglasno predsednikom shoda tov. Steva S. Jantolek (stud. med., Dunaj), podpredsednikom tt. Forembacher (abt., Sušak) in Dobroslav Bego (cand. iur., Gradec), zapisnikarjem pa tt. Majnarić (abit., Vinkovci), Kabin (abit., Sušak), Krbek (abit., Zagreb) in Joso M. Pilar (stud. cult. tehn., Dunaj).

Prva točka dnevnega reda je bila „program hrvatske napredne omladine“. Predloženi sta bili dve osnovi in sicer jedna od tov. Mautnerja (abit. Osjek), drugo pa je izdelal krog zagrebških dijakov okoli „Hrvatskega djaka“. V bistvu se ti dve osnovi skoro nič ne razlikujeta, zakaj tov. Mautner pove v kratkih besedah isto, o čemur zagrebška osnova obširneje razpravlja. Po zelo živahni generalni debati, pri kateri so sodelovali i akademiki i srednješolci, se je konečno izbrala za podlago specialni debati zagrebška osnova, ki je bila nato z malimi izjemami sprejeta nespremenjena. Več o programu hrvatske napredne omladine prinaša zadnja številka „Hrv. Djaka“, ki jo priporočamo. Debata o programu je trajala celo dopoldne in še popoldne, kar tudi ni čudno, ker se je debate udeleževalo povprečno 40 odstotkov udeležencev.

Nato je shod razpravljal o stališču hrvatske napredne omladine napram političnim strankam, sosebno napram hrvatski pučki napredni stranki. Nočem zgubljeni dalje besedi o tej stvari, zadostuje naj resolucija, katero je shod na predlog tov. referenta sklenil. Resolucija slove: „Hrvatska napredna omladina“ je samostalna skupina kulturnog značaja i zato će strogo čuvati svoju autonomiju spram svih političkih stranaka. „Hrvat. napred. omladina“ naglašuje, da se smatra organičkim nastavkom onoga naprednoga pokreta, koji se koncem devedesetih godina prošloga stoljeća pojavio medju sveučilišnom omladinom, i koji se kasnije u našem političkom životu organizovao u hrvatsku pučku naprednu stranku, s kojom je spaja srodnost temeljnih ideja i razvoja“. Iz te resolucije je ravidno, da je hrvat. napred. omladina deloma sprejela načelo nadstrankarstva. Upoštevati pa moramo, da je razmerje hrvat. napred. omladine do hrvatske pučke napredne stranke povsem drugačno kot stališče slov. nar. rad. dijaštva napram slov. narodno napredni stranki. Hrvat. pučka napredna stranka obstoji iz ljudi, ki so bili prvoborniki idej, koje zastopa hrv. napr. omladina. In ljudje, koji so osnovali organizacijo hrv. napr. omladine, so osnovali i hrv. pučko napredno stranko. Osebno moje mnenje je, da je ta korak hrv. napr. omladine povsem opravičen. Sicer pa naj pokaže bodočnost, če bo to pravilno.

Kot zadnja točka dnevnega reda je bilo na programu predavanje tov. Jantoleka o higijenskem životu dijaštva.

Vrsto razprav dne 6. avgusta je otvoril referat tov. Rastovčana: Hrv. napr. omladina in delo v narodu. Referatu, ki je bil dokaj natančno sestavljen, so sledili udeleženci z vidnim zanimanjem, kakor tudi izvajanjem tov. Koprčica (slušatelj višje gozdarske šole v Ščavnici), ki je povdarjal, kolike važnosti je za narodno delo izbor stanu. Nad vse zanimiv pa je bil govor tov. Pilara, ki je najprej obširno govoril o nalogi dijaka v narodno-obrambnem delu, nato pa je v jednatih besedah orisal žalostne razmere v Slavoniji in apeliral na napredno dijaštvo, naj ne pusti, da bi Slavonija izginila v nenasitljivo žrelo madžarsko. Kakor delajo Nemci med Slovenci, isto praktcirajo Madžari v Slavoniji, zidajo namreč madžarske šole. Dva madžarska lista, dve gimnaziji, jeden ženski licej, to so glavne trdnjave madžarstva v Slavoniji. Po daljši debati, ki je bila z ozirom na važnost

predmeta tudi primerno živahna, sprejeta je bila primerna resolucija, katero prinašamo zajedno z drugimi resolucijami koncem poročila.

Nato je shod začel razpravljati o organizaciji hrv. napr. omladine. Prvi je predložil tov. Ivo N. Novak osnovo zagrebške organizacije, nato pa tov. Majnarič ono vinkovške. I pri teh dveh razlika ni bila znatna, razlikovali sta se predvsem po načinu zastopanja posameznih organizacij v eksekutivnem odboru. Da bi se preje dosegel cilj, izvolil se je odbor 6 članov, ki je imel nalogo spojiti oba načrta po možnosti v enega in tako doseči sporazum. Dočim je ta odbor takoj počel z delom, je shod razprave nadaljeval in sicer je najprej govoril tov. Bego o delu hrvatskega naprednega dijaštva v Dalmaciji in njegovem odnošaju napram hrv. pučki napr. stranki, nato pa tov. Pilar o ferijalnih organizacijah in prenočiščih. Na njegov predlog je shod sklenil, da naj se eksekutivni odbor zavzame za to, da se počitniška zveza priredi skupno z ono slovenskega narodno-radikalnega dijaštva. Za sedaj bilježimo to vest brez komentarja, a pripominjamo, da se tega ne sme pustiti kar tako. Tu pokažimo, da razumevamo jugoslovansko idejo. Z delom, ne z napitnicami, z znojem, ne z vinom utrjujmo vezi med jugoslovanskim dijaštvom! O priliki hočemo o celi stvari natančneje razpravljati.

Med izvajanjem tov. Pilara je končal „kompromisni odbor“ — če ga hočemo tako nazivati — svoje delo in tovariš Novak prečita spremembe zagrebške osnove, nakar se prične specialna debata. Sprejeta je bila osnova, kakoršno je predlagal omenjeni odbor. Radi pozne ure pa se je skončal ta dan le del debate, ki naj bi se nadaljevala v nedeljo po referatu o stanju „Hrvatskega djaka“.

Omenjeni referat, ki je bil prva točka nedeljskega dnevnega reda, je podal tov. Ivo Sporčić (stud. phil. Zagreb). Predvsem je obširno in natančno obrazložil finančno stanje „Hrvatskega djaka“ in govoril tudi o tem, kako bi se sanirale finance, ki sedaj niso ravno povoljne. Po daljši debati se je nadaljevala razprava o organizaciji hrv. napredne omladine, ki je bila kmalo zvršena. Po kratkem odmoru 5 minut volil je shod troje odborov in sicer odbor za overovljenje zapisnika, odbor za preciziranje programa in načrta organizacije ter eksekutivni odbor. V slednjega so bili soglasno izvoljeni tovariši: Ivo N. Novak (predsednik), Stjepan Majnarič (tajnik) in Ivo Krbek (blagajnik).

Preostajala je še samo ena točka dnevnega reda: Hrv. napr. omladina i jugoslovanska ideja. Prvi je k tej točki govoril predsednik tov.: Steva S. Jantolek, ki je obrazložil pomen jugoslovanske ideje in važnost sodelovanja s strani dijaštva. Temu referatu je sledil govor odposlanika nar. radikalnih srednješolcev iz Ljubljane, ki je izrekel obžalovanje, da hrv. napr. omladina ne more pozdraviti večjega števila Slovencev v svoji sredi, a naj bo prepričana, da vse slovensko narodno-radikalno dijaštvo z veseljem pozdravlja ta l. zbor hrv. napr. omladine in da si samo želi večjih kontaktov s Hrvati, kot dosedaj. Ideja jugoslovanstva ni prazen fantom, ampak važno življenjsko vprašanje. Zato je dolžnost dijaštva, da se živo zanima za to

vprašanje in po svoji zmožnosti deluje za zблиžanje jugoslovanskih rodov. H koncu predlaga govornik, naj se drugo leto priredi skupni jugoslovanski abiturijentski sestanek v Zagrebu, kar je shod z veseljem pozdravil.

Tov. Šram je pozval v daljšem govoru navzoče, naj v kolikor mogoče velikem številu posetijo shod slov. nar. rad. dijaštva v Ljubljani in predlagal tozadevno resolucijo (glej resolucije koncem poročila!).

Pri slučajnostih je govoril tov. Jurčić o narodnostnih odnašajih posebno v Primorju, tov. L. pa o potrebi fonda za odkupovanje zemljišč iz tujih rok. Oba govornika sta predložila shodu resolucije, ki so bile soglasno sprejete. Tov. predsednik zaključil shod in se še enkrat zahvali vsem udeležencem za njih vstrajnost in pazljivost, s katero so sledili vsem izvajanjem in zakliče vsem tovarišem: „Na svidenje na drugem shodu hrv. napredne omladine“

Stem je bil ta za hrvaško dijaštvo toli pomemben shod končan. Prostor ne dopušča, da bi danes obširneje govorili o programu in delu hrv. napr. omladine in prinašamo samo resolucije, katere je shod sprejel.

I.

Zbor hrv. napr. omladine shvačajući kao neophodnu potrebu za ozdravljenje i uzdržavanje našeg narodnog života koncentraciju svih narodnih sila, pozivlje hrvatsku javnost, da što prije pristupi k ostvareniju „narodnog vijeća“.

II.

Zbor H. N. O. vidi u radu slov. narodno-radikalnog djaštva pokret sorodan pokretu H. N. O. i poziva članove H. N. O., da prate rad i djelovanje slov. narodno-radikalnog djaštva i stupe s njim u što bliži doticaj.

III.

H. N. O., stojeći od svoga postanka na stanovištu slavenske, a time i jugoslavenske uzajamnosti, postavlja i prigodom I. svoga zbora ovo ideju jednim temeljem svoga rada, držeći je jednim od najjačih sredstava i za nacionalno-kulturni razvoj pojedinih slavenskih naroda.

IV.

Zbor H. N. O. najoštrije prosvjeduje protiv toga, da se novac „Djačkog prip. društva u Pazinu“ priključi ostaloj glavnici za podignuće konvikta, u kojem bi bila hrvatska i slavenska mladež prepuštena odgoju talijanskih redovnika Salezijanaca. Radi toga upozorava H. N. O. cijelu narodnu javnost na to, umoljavajući je, da zapriječi taj dobro zamišljeni atentat na hrvatstvo Istre.

V.

Imajući na umu važnost higijenskoga života djaštva, I. zbor H. N. O. radostnim pogledom prihvaća ubjedjenje i uvjerenje, da je zdravost jedini uslov fizičke snage i moralnog bogatstva duše, da je posljedično temelj snage narodne. A budući je mladež nosilac buduće kulture i civilizacije, budući, da na jedroj mladeži ima počivati snaga narodna, svim sredstvima

i svom energijom podupirati će H. N. O. one, koji rade na zdravstvenom pitanju mladeži i u obilnom broju stupiti u njihove redove.

VI.

Hrv. napredna omladina, sakupljena na svom I. zboru dne 6., 7. i 8. v. mj. na Trsatu, uvidjajući potrebu što življega kontakta i rada u narodu, naročito medju seljačtvom izjavljuje: 1. da će što više zalaziti u narod i da će joj u njenom sadanjem radu za vrijeme djakovanja, kao i nakon svršetka nauka u svakom zvanju biti mjerodavni jedino interesi naroda hrvatskoga i srbskoga;

2. da će što tiče njenog rada u narodu za vrijeme djakovanja, nastojati što više narod u intelektualnom pogledu podići, šireći pučku prosvjetu, otvarajući analfabetske tečajeve, podižuć pučke knjižnice, držeći predavanja i. t. d., a za sada pojedinci naročito inicijativom i u gospodarskom pogledu;

3. da taj rad hrv. napr. omladine bude što uspješni, hrvatska će se napredna omladina okupiti u jedno udruženje, gdje će se centralizovati cjelokupni rad hrv. napr. omladine za narod i raspravljati i teoretski o radu, iznašati i praktična iskustva;

4. naročitu će brigu posvetiti narodno-obrambenom radu u krajevima tudjinskim prodiranjem ugroženim, propagirajući ideju o osnutku jedinstvenog društva za narod.

VII.

Hrv. napr. omladina na svom I. zboru poziva sve Hrvate, a osobito one hrv. Primorja i Dalmacije, da ne zapostavljaju svoj jezik tudjem, već da koli u obitelji, toli medjusobno govore samo hrvatski, jer inače služe najvećoj želji tudjinstva, koje teži za odnarodjivanjem naše djece.

III. NARODNO-RADIKALNI SHOD V LJUBLJANI V DNEH OD 16. DO 19. SEPTEMBRA 1909.

Upali smo in se bali, ko smo se odločili, da skličemo III. narodno-radikalni shod v Ljubljano, v srce Slovenije. Toda prepričani o svoji notranji sili, prepričani o utemeljenosti in moči naših načel, smo se pogumno lotili predpriprav — in ljubljanski dnevi so obrodili bogatih sadov. Če premotrimo in kritično prerešetamo razprave in debate, presodimo naš nastop in našo udeležbo, moremo — tudi če bi bili pesimisti — z zadoščenjem reči, da smo z uspehom zadovoljni. Zborovali smo dostojno in sijajno, čeravno nas je ovirala vlada, čeravno smo morali zborovati po zaslugi modrega barona Švarca po § 2.

Udeležba od strani dijaštva je bila ogromna kljub temu, da so prinesli „Nar. Dnevnik“, „Slovenec“ in nemški časopisi prejšnje dni notico, da nam

je vlada prepovedala javen shod. Posetilo je naš shod 117 Čehov pod vodstvom „Svaza československega studentstva“, trije delegati srbskega akad. društva „Zora“ na Dunaju, trije srbski akademiki iz Belgrada, več Hrvatov in dva Bolgara iz Sofije. Slovenskih dijakov je bilo okoli 300. Med udeležnike je razdelil „Pripravljalni odbor“, kateremu je načeloval starešina Ribnikar, belo-modro-rudeče kokarde z napisom: III. shod n.-r. dij. v Ljubljani, 16.—20. IX. 1909. Za izvenljubljske udeležnike so bila pripravljena brezplačna prenočišča deloma v hotelu „Tivoli“, deloma v areni „Narodnega doma“ in v telovadnici ženskega liceja. Mestna občina je blagohotno dala udeležnikom dve kosili v hotelu „Tivoli“. Na tem mestu ji izrekamo najlepšo zahvalo.

Pesnik Anton Aškerc je v „Slov. Narodu“ z dne 15. septembra posvetil našemu shodu navdušeno pesem „Mladini“, prekipevajočo energije in nezprosne doslednosti.

Ker je vlada prepovedala javno zborovanje, ki bi se imelo vršiti v „Mestnem domu“, smo v naglici sklicali shod po § 2. v veliko dvorano hotela „Tivoli“. Vlada s to popolnoma nepotrebno prepovedjo ni dosegla, po čemur je hrepenela. Imela je menda silen strah pred 20. septembrom, strah pa je bil popolnoma neutemeljen. Narodno-radikalno dijaštvo hrani spomin na nesrečni dan v svojih srcih, skrbi pa za to, da se pretvori prelita slovenska kri v živo dejanje, da vsklije iz nje potom dela in truda trajen in mogočen spomenik: osvoboditev in osamosvojitve slovenskega naroda. Z našim shodom smo dovolj jasno pokazali, po kakšnih potih hočemo hoditi in kakšni so naši cilji.

Dočim so v prvih dneh septembra zborovali katoliško narodni dijaki in nedijaki v „Unionu“ pod širokim okriljem S. L. S. kot pokorni sluge politične, nazadnjaške stranke, se je zbralo nar.-radikalno dijaštvo v Ljubljani kot samostojna, od nikogar odvisna in nikomur usužnjena dijaška struja. Signatura našega shoda je bil odpor proti klerikalizmu, notranjega sestavnega dela zdrav kritikizem napram naprednim slovenskim strankam in strujam in železna volja z delom izboljšati, kar je slabega. Svesti smo si bili, da nastopamo kot nekaka opozicija, svesta pa si je bila tega tudi širša slovenska javnost. In vendar so bile z nami simpatije vseh onih, ki vedo, da je treba marsikje temeljiteh sprememb, in ki nam priznavajo, da imamo vsled svojega pozitivnega uspešnega dela pravico do resne, znanstveno-utemeljene kritike.

Koliko je bilo zanimanja za naš shod, najbolj dokazuje množica brzojavnih pozdravov, ki so nam došli iz cele Slovenije, Hrvaške, Srbije, s Češkega in od drugod. Na shodu so imeli svoje poročevalce vsi važnejši slovenski, srbski, hrvaški in češki časopisi. Od slovenskih so bili zastopani: „Slovenski Narod“, „Edinost“, „Narodni dnevnik“ (tudi „Slovenec“ je vtihotapil za nekaj časa poročevalca v osebi nekega srednješolca); izmed hrvaških: „Obzor“, „Pokret“, „Agramer Tagblatt“, od srbskih: „Samouprava“, „Dnevni list“, „Odjek“, „Politika“, „Srbobran“. „Laibacher Zeitung“ ni poročala ničesar, dasiravno je bil njen zastopnik navzoč.

Tako približno je bilo na zunaj obilježje III. našega shoda. Pritisk od strani vlade, velikansko zanimanje med Jugoslovani in Čehi, simpatije napredne slovenske javnosti, upoštevajoče naša neodvisna načela, jeza in blatenje od strani klerikalcev: tako se je kazal naš shod od zunaj.

Na znotraj pa so se vršili lepi referati in tupatam vzorne debate. Po zaslugi naše vlade se je posvetoval naš dijaški parlament v tihem tivolskem gozdu, v idilično ležečem hotelu „Tivoli“ ...

Program je bil sledeči:

Dne 16. IX. pozdravni večer v hotelu „Tivoli“; dne 17. IX. dopoldne otvoritev in referat tov. Zalokarja „Splošen pregled narodno-radikalnega gibanja“; popoldne referata: Lev Brunčko „Narodno obrambno delo“ in Ivan Mačkovšek „Statistični problem Slovencev“. Istega dne zvečer koncert v „Narodnem domu“. V soboto 18. IX. so referirali Korun (Slovenec), Novak (Hrvat) in Orlič (Srb) o jugoslovanskem vprašanju, isti dan popoldne tov. I. Zorman „Umetniška vzgoja“. Zvečer se je praznovala štiridesetletnica „Slovenije“ v intimnem starešinskem večeru. V nedeljo 19. IX. dopoldne je bilo končno plenarno zborovanje, na katerem so se sprejele resolucije.

Natančno poročilo prinesemo v prihodnjih številkah, referate ponatisnemo kolikor mogoče v celoti. Brunčkov in Mačkovškov referat izideta v posebni brošuri.

V tej številki prinašamo samo resolucije, soglasno sprejete na plenarnem zborovanju v nedeljo 19. septembra. Glase se:

Slovensko narodno-radikalno dijaštvo zbrano na svojem III. shodu v Ljubljani v dnevih od 16.—20. septembra 1909 s svojimi gosti, naprednimi češkimi in jugoslovanskimi dijaki

I. 1. vidi v organizaciji slovenskega klerikalnega dijaštva del one mednarodne sile, ki uporabljajoč moderna sredstva služi edino-le interesom Rima ter zavira s tem prost razvoj slovenskega naroda;

2. pozivlja vse slovensko napredno dijaštvo, da s trdno organizacijo in z intenzivnim protiklerikalnim delom paralizira to nevarnost;

3. priporoča temeljitost študij kulturnih, gospodarskih in političnih ved in delavskega vprašanja.

II. 1. vidi v narodno-obrambnem delu bistveni predpogoj za kulturno in gospodarsko osamosvojitve slovenskega naroda. Pozivlja vso slovensko javnost, da posveča temu vprašanju čim največ pozornosti;

2. pozdravlja z veseljem misel ustanovitve gospodarsko obrambnega društva „Branibor“ in želi, da se v doglednem času ustanovi parcelacijska banka;

3. pozivlja merodajne faktorje, da pokličejo čimprej v življenje slovenski narodni svet;

4. poudarja važnost prihodnjega ljudskega štetja za našo politično in državnoopravno bodočnost in pričakuje od vodilnih krogov, da store:

RAZNO.

Vse cenjene naročnike, zlasti dijake prosimo, da nam naznanijo točno spremembo naslova. Ako kdo ne dobi kake številke, naj takoj reklamira.

Brošure »Slovenska visoka šola v Ljubljani« je še mnogo v zalogi. Z novim šolskim letom se bodo morda znova pričele obsežnejše akcije za slovensko vseučilišče. Zatorej naj vsakdo kupi našo knjižico, da bo na podlagi zgodovine lažje umeval prihodnje dogodke.

Zagonetne štipendije. »Slovenec« in »Slovenski narod« sta prinesla notico, da je podelil deželni odbor g. Ješetu eno izmed onih pet štipendij, katere je potrdil kranjski deželni zbor v predzadnjem zasedanju. To smo omenili v 3. številki letošnjega letnika. »Danica« nam je odgovorila z neko izjavo, v kateri čisto po nepotrebnem zanikava neko stvar, ki sploh ne pride v poštev. (Glej Omladino številki 5, platnice!) Zvijal se je tudi »Slovenec« in je govoril o nekih podporah. Ker stvar doslej še ni pojasnjena, zahtevamo jasnosti v tej zadevi. Kakšno štipendijo je deželni odbor podelil dotičnemu gospodu? Kako je to, da so prišle dotične štipendije zopet v deželni zbor v septembrovem zasedanju, čepravno je bila ena — po našem doslej še neovrženem mnenju — že podeljena pred meseci in sicer brez javnega razpisa? Prosimo gg. napredne poslance, da pogledajo, kako klerikalni odbor gospodari z denarjem namenjenim dijaštvu, in okrenejo vse potrebno, da se varujejo splošni dijaški interesi.

Koliko smemo verjeti »Slovenčevim« poročilom o klerikalnih dijaških sestankih? Klerikalna S. D. Z. — včasih so jo imenovali Lažizvezo — se je letos jako pridno gibala, bi upravičeno mislil, kdor verjame poročilom v »Slovencu«. Kako lažniva pa so ta poročila, lahko dokažemo s pričami. V Ribnici na primer se je sešlo na klerikalni dijaški sestanek skupaj 69 ljudi, med njimi dva poslanca, več duhovnikov, ostali pa so bili dijaki, to se pravi po klerikalno: nekaj semeniščnikov, nekaj visokošolcev in srednješolci od tistih naprej, ki so napravili sprejemni izpit za kako srednjo šolo. V »Slovencu« pa smo čitali, da je bilo v Ribnici nad 100 kat. narodnih dijakov. Laž! V Velikih Laščah se je nabralo z duhovniki vred 32 oseb k dijaškemu sestanku. »Slovenec« pa je pisal: 50 naših dijakov je bilo tam zbranih. Zopet laž! Ta dva slučaja sta nam znana natančno, zato lahko per analogiam sklepamo, da je bilo tudi na drugih klerikalnih dijaških sestankih približno polovica manj udeležencev, nego je poročal »Slovenec«. Torej so precej prazne vse bajke o sijajnih shodih. Klerikalci nalašč delajo iz komarjev slone, da bi zbegali naprednjake in jim natvezli, da imajo oni že vse pod svojo komando. S takimi potrojenimi števili hočejo delati reklamo zase; z lažmi operirajo. Nepoštena reklama je menda celo po zakonih kazniva, po načelih naših katoliških dijakov pa dovoljena in celo zaslužna. — Navajamo ta dva slučaja samo iz tega namena, da bodo pametni ljudje vsako v »Slovencu« navedeno število udeležencev klerikalnih shodov delili okroglo z 2.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Ahasverus, ex genere . . . Prirčna hvala za Vaše anonimno pismo. Hud kritik ste in še hujši dlakocepec, poleg tega pa vidite strahove, kjer jih ni. Če se Vam zljubi, javite se nam s pravim imenom, da spoznamo ne samo »genus«, ampak tudi »species« in »individuum«. V svoji hudomušnosti smo včasih tudi malce zoologi. —

Neki dijak: Mohorjeva družba. Podpis tudi v taki stvari ni čisto odveč. Anonimnih dopisov nikoli ne sprejemamo, torej tudi tega ne! Javite se nam s polnim in pravim imenom!

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Poslali smo vsem dosedanjim cenjenim naročnikom znanstvene knjižnice sedaj novo izišlo delo dr. Rostohar: „Uvod v znanstveno mišljenje“, ker smo prepričani, da nam ostanejo še nadalje zvesti.

Uljudno pa prosimo vse one, ki še niso poravnali naročnine za „Miselni razvoj“, da to čimprej store ali pa prejete snopiče vrnejo.

Zopet opozarjamo, da se „Miselni razvoj“, ki stane sedaj 4:20 K, v kratkem času podraži.

Pridejali smo tej številki čeke in opomine za vse tiste cenjene naročnike, ki še niso poravnali letošnje, mnogi pa tudi ne lanske naročnine. Ako dobi kdo, ki je že vse poravnal, ček ali opomin, naj oprostí pomoti in spravi ček za prihodnjič.

Opozarjamo vse cenjene naročnike, da nam naznanjajo spremembo svojih naslovov, da sebi in nam prikrajšajo delo.

Kdor pa ne dobi lista, naj takoj reklamira.

Upravništvo „Omladine“
Ljubljana, Breg št. 12.

Znanstvena knjižnica „Omladine“

I. Prof. Drtina: Miselni razvoj evropskega človeštva. — Cena celotnemu delu samo še kratek čas K 4:20. Delo je že celotno prevedeno.

II. Dr. Mihajlo Rostohar: Uvod v znanstveno mišljenje. — Cena celotnemu delu naenkrat K 5:20 ali v 6 snopičih à 1 K.

Obe deli se naročata pri upravništvu „Omladine“ v Ljubljani, Breg št. 12.

Tvrdba

GRIČAR & MEJAČ

Ljubljana, Prešernove ulice 9

priporoča svojo bogato zalogo
izgotovljenih oblek za gospode in dečke
ter mične novosti

□ v konfekciji za dame in deklice. □

Ceniki zastonj in franko.

